

СПОРТ
 Министерствос ший
 спортсменаш хьаллоац

16

ДИКАЧА НАХАХ
 Дунен халкъашта
 юкьерча дезала денга

8

СЕРДАЛО

WWW.SERDALO.RU

ПАЛГАЙ МЕХКА КЪАМАН ЮКЪАРА ГАЗЕТ

№17 (12644)
 Майсела
 бутт,
 16 ди, 2024 шу

Газет арадувл 1923-ча шера
 майсела бетта 1-ча дийнахьа денз

1973-ча шера
 «Сердало»
 газета
 «Сийлен хьарак»
 яха орден
 еннай

12+

ТИГОВЗАНЧАШ

Гишлош йотта, тоае
 ховш волча 12 сага
 Тіговзанчий тешалаш
 делар

4

КАГИРХОЙ ВАХАР

Мехка истори
 лорадара тіехьа ба
 Хьалхарбараш

5

ШАХЪАРА КУЦ

Наьсаре 2024 шера
 11 урам тоабе лерхI

6

ДАГАПОАТТАМ

Турпалхой цѣраш
 йицлургйоаца болх
 дIакхухь вай мехка

7

КЪОНАХИЙ ЛОВЗАРАШ

«Зарница 2.0» яхача
 ловзаре котбаьннарий
 цѣраш яьхар

10

@gserdalo

vk.com/gserdalo

Дзен сердало

www.serdalo.ru

Къонахий кхебу пхьоалле

Лоаман кадетий корпуса – 30 шу

2

Цхьаккха вицвеннавац

СВО доакъашхой
 дезалий хьашташ
 кхоачашду

3

Магасе лоархIаме никъ тоабеш латт

Коазой Мадина

«Кхерамзлен дика накъаш» яхача къаман проекта **чудоагIаш, Магас-Шяхъара Базорканакъан урамах, 1,20 км бIаьхача накъа тIа сихбенна къахъег, из тоабеш, яхаш, дийцар «Сердало» газетага ПалгIай Республикан машений накъа Министерствос.**

Карарча хана, республикан машиний накъа Министерствос дехарах болх беш йолча фирмо тIера хълбоаккxаш ба къаьнара асфальт, дIахо ши оаса бохийташ из никъ чIоагI а баь, цул тIехьагIа боккxа, зIамига жагIа юкье бола асфальт буллургба. Никъ Ибилла баьнначул тIехьагIа, йоагIаш йола накъа белгалонаш оттаергъя, тIаккxа накъ тIа кIайча басара оасаш дохийтаргда.

Белгалдаккxа дезаш да, из никъ тIабодаш ба керттерча маьждига, цул совгIа, цига тикаш хилар а лоархIаме да бахархошта.

«Из 2024 шера лоархIамеча декхарех цаI дар накъа программа кxоачашъеча. Из болх истебаккxа йилла ха аьтинга бетта 30 ди да, бакъда болх сиха беш хиларга диллача, бинза бисар дукxа цахилар а дIалаьрхIача, цу ханналца из гаьнабаргбац», - аьлар ПалгIай Республикан машиний накъа министра Хаматханакъан Батыра.

Белгалду, ПалгIай мехка хIанз кxоалагIа шу да «Кхерамзлен дика накъаш яха къаман проект йиллача ханал хълха истейоаккxа. Из проект хиларах, карарча шера республике 14 никъ тоабергба, уж да, юкьара дIалаьрхIача, 28 км дIаьха.

Ший балха тIа юхажержа Чайка Юрий даькъалавийцар вай Мехкадас

Султиганакъан Йоакъап

Россе СКФО Президентта массазарча викала гIулакxа тIа хьожавай Чайка Юрий, цу боккxача балхаца даькъала вувцаш, къамаьл дир вай Мехкадас Келаматанакъан Махъмуд-Иаьлас. Из хоам «Сердало» газетага бир мехка кулгалхочун зарбан болх лелабераша.

«Ший балха тIехьа лакxа говзал йолаш, бехктокxаме, боагIача боараме из дIахьош хьавоагIарех ва из. Къилбаседа Кавказа хъл дикача оагIорахъа тоадалар, цо шийна хълхашкара декхараш дизза кxоачашдарах да, ала йиш я», - белгалдир вай Мехкадас Келаматанакъан Махъмуд-Иаьлас. Республикан кулгалхочо теркалдир, Чайка Юрий вай мехка федеральни оагIонца масса-

хана новкъостал лоаттадеш хьавоагIилга. Белгалдоаккx, СКФО болхлоша мехка кабината даиман бувзам лелабеш хиларо республикxера дукxа керттердарах кxоачашде таро луш хилар. Аьттонца, паччахьалкxено дIадеххача тайпара ший болх дIабахъа, доккxача дикашка кxоачаш къахъега даькъалавийцар вай Мехкадас Чайка Юрий.

Къонахий кхебу пхьоалле

Лоаман кадетий корпуса – 30 шу

Гарчакханакъан Сали

Вайна ховш ма хиллара, ПалгIай мехка дешара дикагIа моттигех лоархIаш хиннай, ше хьахиннача хълхарча дийнахъа денз, Цьхьорой Iаддала цIерах йола Лоаман кадетски корпус. Цига деша багIараш алхха кIаьнкаш ба. Дунен дешара чудоагIаш дола Илмаш Iомадарал совгIа, цига Iомаду тIема гIулакx, денал, эздий оамалаш, культуран оагIонца дувзадenna дуккxадараш. Лоацца аьлча, бокъонца бола мехка къонгаш хила, мехка накъабоалаш баха Iомабу цига, пхелагIа классе денз, деша дIаэцаш бола кхувш боагIараш.

Лоаман кадетий корпус Iалама хозача моттиге я, хълха Сурхо тIа эскара доакъош лаьтгача хьун юкье я из. Дешара мел эша хьалаш хьахколлаш, керда гIишлош хьалъяьй цига, республике дикагIа бола хьехархой хиннаб корпусе тайп-тайпара Илмаш хьехаш, царна юкье хиннаб Чуранакъан Фатима (ингалсий мотт),

Агенакъан Фатима (географи), Малсаганакъан Мухъмад (гIалгIай мотт, литература), Хилько Любовь (эрсий мотт, литература), Гарчакханакъан Люба, Малсаганакъан Зарема (ашараш), кхьйола тайпан цIераш лелаю нах.

Сийлахъ-боккxача Даьймехка тIема доакъашхочун Цьхьорой Iаддала цIи лелаеш йолча цун дешархой тара хила Герт, догмайра разведчик хиннача мехкахохо. Цига деша деза 7 шера. Эггара хълхара цун дешархой кадетий корпус яккxа баьннаб 2001 шера. Уж верригаш а 45 саг хиннав, царех цьхабараш дIахо а тIема дешарца шоай кхелаш ювзаяь дIабахаб, цьхабараш машарера балха говзалаш Iомае лаьрхIа, бе-беча лакхарча дешара моттигашка дIанийсбеннаб. Цига дешаш хиннача наха юкье ба лораш, паччахьалкxен болхлой, экономисташ, тIемхой, юристаш, кхьбараш.

Тайп-тайпарча ханашка цун керте лаьтгаб Паражанакъан В., Пхьилекъонгий I., Чуранакъан С., Цьхьорой М., Потатув А., Гойганакъан С., Мерзой М., Кхоартой Я., Дударанакъан Т., Дидиганакъан Ахъмад. Карарча хана цун керте латт Хамхой Тухана Беслан.

Лоаман кадетий корпус сий лакxа лоаттадеш, хьабоагIа цун тхов кIалха дешаш бола кагирхой, шоаш санна йолча корпусашта юкье хълхара моттиг цкъа яккxа Ийнабац цига дешараш. Къона тIемхой болча хьоашалгIа хиннаб республике баькxа дуккxа а цихеза хьаьший.

Паччахьалкxено йоакъан Т., Дидиганакъан Ахъмад. Карарча хана цун керте латт Хамхой Тухана Беслан. Лоаман кадетий корпус сий лакxа лоаттадеш, хьабоагIа цун тхов кIалха дешаш бола кагирхой, шоаш санна йолча корпусашта юкье хълхара моттиг цкъа яккxа Ийнабац цига дешараш. Къона тIемхой болча хьоашалгIа хиннаб республике баькxа дуккxа а цихеза хьаьший.

хо еш, хьахеллад царна мел эша хьалаш. Уж Iалашбаь ба тIадувхачунца, дуачунца, дIахъа кхувлача дикагIа йолча автобусашца, дешара гIирсашца, бувша-гIовтта мел эшача моттигашца. Из ховш, цун хам беш ба цигара дешархой а. Даькъалабувца лов Лоаман кадетий корпуса хьехархой а дешархой а, кадетий корпус хьайийллача денз 30 шу дizarца. Из цай дувзадenna да, укx майгсела бетта 17-ча денца.

СВО доакъашхой дезалий хъашташ кхоачашду

Гьагенакъсан Марина

«Даьхен Лорбой» яхача мехка ганза филиала болх тIаберзабаь ба, Украинне дIахьош йолча лаьрхIача операце доакъашхой дезалий хъашташ кхоачашдара. Цай долча деношка, организаце кулгалхо Оздой Муслим ваха хилар цу фусамашка, яхаш, дийцар «Сердало» газетага проектни даькъа кулгалхочун ГIончас Наурбенакъсан Фаринас.

«Таханара ди тIема ветеранаш хьаллацара даькъ тIа хьинаре нийсделар. Оздой Муслим къабстта ше вахар; денал, майрал гойташ, Даьхе баьхан латаш болча бIухой ноаной, истий болча. Цига цунна дайзар фусамашкара хьал, царна фу эш, иштта терко йир цар

дезалашта. Берригача мехка ГIолла вахара ганз болх беш хилар баьхан долаш, майгсела бетта 10-ча дийнахьа ГIалгIайчен дукхача юрташ-ка хила вIаштIехьадаьлар», -

йоах хоамо.

«БIухой дезалий хъашташ кхоачашдар - вай декхар. Тхо кийча да моллагIа цар хъашт терко йоацаш ца дита, бIухой гаргарча нахага хьажа; цар,

шоай са ца кходеш, моастагIа эшавеш, денал гойтар; Россе майра бIухой болаш чакх а баьлар», - аьлар Оздой Муслима.

Илдарха-ГIалий тIара квартираш меттаоттайир

Султиганаъкъсан Йоакъап

Илдарха-ГIалий тIара террористашта духьала операце дIахьоча хана йоахьяь хинна квартираш тоаяь яьлар, яхаш, дийцар «Сердало» газетага ГIалгIай Республикан Кулгалхочун зарбан болх лелабераша.

«Тахан со хьежар тоаяь яьннача квартираш-ка. Гишлош еча Министерствос баьча балха со равза ва. Шоаш аьннача хана а иштта дика а кхоачашбаьб болх», - аьнна, белгалдир Келаматанаъкъсан Махьмуд-ГIаьлас, из лоархIаеме декхар кхоачашдара мах оттабеш.

Цо баркал аьлар цу цIенешка баьхача наха, этта хинна хьал кхета а деш, иштта сатем болаш, цар сатеха хиларах. Иштта баркал аьлар цо ГIалгIай Республикан Гишлошьеца болхлошта, къахьегаш хиннарашта хьалхалаьттарашта, цу цIенна тIахьожам лоаттабарах.

Цо дIахо белгалдир, цIен бахархой хозача, цIенача цIагIа чубоагIа; кастлуш ков а кийчо яь, лостам баь хургда, аьнна.

«Даьхен Лорбой» оала ганз болх беш я

Гьагенакъсан Марина

«Даьхен Лорбой» ганза филиала ГIалгIай Республике дика ГIулакх кхоачашдир - СВО доакъашхой дезалашта кхачан даараш дихьар, яхаш, дийцар «Сердало» газетага цигарча зарбан болх лелабераша.

«Даьхен Лорбой» ганза вахара ГIулакхаш леладераша дерригача доал деча даькъ тIа, кхаленашка дIахачийтар хьалхарча аргIагIа эшаш дола даар: хьоар, шекар, генарий даьтта, тух, гарзаш, чай, иштта мерза даараш, хий, мерза хиш», - йоах хоамо.

Белгалдоаккх, Коталон ди долаш, тIема доакъашхой дезалашта новкъостал де лаьрхIа, из могадаьр вар мехка кулгалхо Келаматанаъкъсан Махьмуд-ГIаьлас.

МагIалбике хилар, веннача цIеэскархочун гаргара нах

Султиганаъкъсан Йоакъап

МагIалбик йоаккхаш веннача цIеэскархочун гаргара нах баьхка хилар тIема сийлен шахьаре, яхаш, дийцар «Сердало» газетага шахьара администраце болхлоша.

«ТIема сийлен шахьаре МагIалбике баьхкабар, дукхача хана денз, тIем тIа вайна шоай гаргара саг - цIеча эскарца хинна салте Хлыстов Фёдор Фёдорович лохаш бола Ульяновскера АкимовГIар дезал. Из хиннав, Сийлахь-боккхача Даьймехка тIом лаьтгача шерашка, МагIалбике тIом беш. Дукхача шерашка лийхаяр Фёдор Фёдоровича гаргарча наха, из дIавелла воалла моттиг», - йоах хоамо.

Цар дукхача из хетташ каьхаташ ахийтад тIема комиссариате, бакьда массаза а жоп цаI дар: «Мичав ца ховш, вайнав». Цкъа аьттув баьлар цар. Дагалоаттама кинижка тIа хоам бар, Хлыстов Ф. Ф. МагIалбике дIавелла воалл, аьнна.

АкимовГIар МагIалбикерча бIухой цIераш тIайолча дагалоаттама улга юхе из дагавоха а цун сий де а баьхка хилар.

Хьаьшашта гойтар Сийлахь-боккха Даьймехка тIом лаьтта, советски эскар моастагIчоа духьаллаьгта моттигаш, иштта тIема сийлен музее хилар уж. ГIалгIай мехка сий ду моастагIчоа духьаллатташ, вай боккхача мехка кхоане, паргIато баьхан долаш, шоай синош Юдийхкача бIухой.

4 ТІОГОВЗАНЧАШ

Гішлош йотта, тоае ховш волча 12 сага тІоговзанчий тешалаш делар

Султиганаькъан Йоакъап

ПалгІайче хьалхара арахецаш бар Гішлош хьалъе, уж тоае ховш бола тІоговзанчаш. Царех 12-на тІоговзанчаш хилара тешал ду сертификаташ делар, яхаш, дийцар «Сердало» газетага ПалгІай Республикан Кулгалхочун зарбан болх лелабераша.

«Цар Іомадаьр накъадоалаш хургда, ПалгІайчен лоамара ГІалаш тоаяра деш латгача балхашка. Из ГІулакх вай исторически тІехъале лораеш хилар да.

Гішлош йотташ, уж тоаеш бараш ба къаьнарча а таханарча заман а Гішлошгъяра говзал юкъе а йоалаеш, вай истори сомадаккха ховш бараш.

Баркал оал Гуцаранаькъан Микаила, Султиганаькъан Рамзана, из проект кхоачашъеш хиларах. «ТІехъале» яха ишкол хъайийллай Лохера Пхъуй яхача историко-ар-

хитектуран Гішлой даькъ тІа; цо чІоагІбу дешара, культуран овла.

Ишкола керттерча кулгалхочо Султиганаькъан Рамзана доккха дакъа юкъедихъад Гішлош тоае ховш дола ноахал кийчдара, цар лора а ергъа, сов а йоаккхаргъа вай къаман культуран тІехъале», - аьлар ПалгІай Республикан кулгалхочо Келаматанаькъан Махъмуд-Іаьлас.

ДІахойодача хана а, цу тайпара говзанчаш 50 сагага кхоачаш арахецаьрба цу ишколера, моттигерча ширача Гішлошца болх бе ховш хургба уж.

Келаматанаькъан Махъмуд-Іаьлас белгалдир цу тайпара дешара оагІонаш дегІакхувлара могош дола новкъостал лоаттадергда, из лоархІаме да ПалгІайчен куц лорадара, из тІехъа ГІадоагІаца ноахалга дІакховдаде йиш йолаш хилитара.

Дагалоаттам

Даьхен бІухочо ЦІолой Яхъьяс ший тІема декхар кхоачашдир

Гьаьгенаькъан Мартина

Сийлахь-боккхача Даьймехка тІом лаьтта 79 шу даьнна-чул тІехъагІа а, вай ноахало сий а деш, лоархІ гІалгІай салташта карагІдаьннаьр, цар тІема новкъостий, доттагІий.

Тахан дІахо а дІахьош ба вай мехкахошта карагІдаьннаьр доьзара болх; даьша, даь-даьша гойта майрал, денал дувцаш бола никъ тохкаш ба. Бакъда, хала хете а, Сийлахь-боккхача тІема ветераний вахара никъ вайна массаза а хилац дика бовзаш. НГІАССРа Пригородни кхален Мочкьий-Юрта ваьхача ЦІолой Яхъьий вахара истори дийца даланза да хІанз а.

Из ваьв 1918-ча шера дукхача дезале (3 йиша, 6 воша), бакъда хІара дезалхочунна шоай безам дІабелар дас, нанас. Бера хана денз, из зІамсаг белгалвоалаш вар къахъегама тІера хиларца. Из болх беш вар колхозе, хъайра тІавилла вар из, цул тІехъагІа юртсовета депутат а хул.

Белгалдаккха дезаш да, цу ханашка иштта бехктокхаме болх атта сага луш бацар, геттара ший балха тІа белгалванначун мара уж таронаш хиларца.

1939 шера лоархІаме ха отт цу дезале: Яхъьа эскаре вех Могилев яхача шахъаре. Цига Белоруссе цунна нийслу тешаме новкъостий: ший мехкахой Оздой Іумар, Тебой Беслан, Къарше (тайпан цІи ховш яц).

Дошлой полке тІема ГІулакх дІахьош хул из шин шера. 1940 шу цунна боккха кхаь бахъаш доагІа, цу хана (1939-1940) шерашка Фински тІем тІа хинна

цун да ЦІолой ИбрахІм воагІа из волча.

Новкъосташта дагауаш долча дувцарах, ЦІолой Яхъьа бакъаьхара саг вар, кІаьда оамал йолаш из хиларах, дукха новкъостий бар цун, моллагІа нийсьенна хало, юхъ тІа велавалар долаш, ловра цо. Ше долчча беса тІаэцар цо вахар, халонех кхералургволаш вацар из.

Кастлуш, кулгалхой амарах къона салте Орёл яхача шахъаре хъожаву. Кердача балха моттиге ИбрахІма Яхъьа шийна гонахъарча нахаца дика тарлуш хул. Штаба кулгалхочо Артаманова из дика хеташ тІаэц.

Яхъьа цІаьхха хъахиннавац, иштта бехктокхаме волаш, эскарера ГІулакх дІахьоча. Из хьалкхийнав тІема бІухочунна дезале, дас дукхача тайп-тайпарча тІемашка дакъа лаьцад, цу юкъе 1917-1921 шерашка Граждански тІем тІа а, цунна тара хила ГІерттар дезал а.

ТІема ГІулакх чакхдаьккхачул тІехъагІа, юха мехкавала цунна дегІадацар. Дезал, йийха ягІа йоІ, иразе вахар - деррига а хи чу баха кхера санна дайра. Дикача нахаца гаргалол тасса хъаьха хиланзар.

1941 шера ахка. ХІара сагагара хъахозаш Германе тІема низ чугІорташ хилар мара дацар, хъагІайоагІараш кхъйола ханаш яр.

Деррига советски халкъ цъхана отт Даьхе лораеча мугІаре. Иштта Яхъьа а тІем тІа вода. Лоацача хана из Іомалу разведчик хила.

Цу хана НГІАССРе чоалхане хьал хул. 1942-ча шера МагІалбик а кхъйола мотти-

гаш а лораеш лозабь салтий Мочкьий-Юрта дІабуг. ЦІолой цІагІа бІухой штаб хул, лозабьараш госпитале дІабуг; ишколашка, наьха цІенешка дІанийсбу.

Моцал ловш бола салтий кхаба Чоклой ИбрахІм юрта ГІолла лелаш хул, даар гулдеш. Гаргарча наха яхачох, цу наькъ тІа возз цунна Орджоникидзе оалача шахъара гарнизона кулгалхо Золотов.

Цул тІехъагІа, Чоклой ИбрахІмга ГІолла лакхехъа виьцача Орёл шахъарерча Яхъьий кулгалхочунца Артамановца доттагІал тосс гарнизона кулгалхочо.

1943 шера бекарга бутт. ТІехъара ший дезалга каьхат яз деш, ЦІолой Яхъьяс ший вахарах лаьца дувц, цо хоам бу Туле ше водаш хиларах.

Цъха ха яьлча; даьна, нанна ховш хул Артамановгара унзара хоам: Яхъьийна кхаьннахъа човнаш яь хул, цудухъа Тулерча лазарете дІавугаш хиннав зІамсаг. Из деррига а хІама дацар, ши сахъат далале немцаша цу моттига го баьбецаре...

Цун тІехъа доагІаца шера, вайнаьха къамаш мехкадох Сталина харцоно. Кердача моттиге ше дІацІоагІвелча, дас лохаш хул ший воІ.

Чоклой ИбрахІма дехара жоп лу Щучинск яхача шахъара цъхан ишкола кулгалхочо, къаьнарча жугтечо (хІанз Акмолински областа Бурабайски кхален центр я из). Цун новкъосталца тІем тІа каьхаташ ухийт цар, бакъда массаза юадоагІа каьхат, мичав хац, аьнна». Дукхача шерашка къаьхегарах пайда баланзар.

ТІом дІабаьннача шерашка а сатийсар дагадоацача диканга. ТІема декхараш дика кхоачаш деш хиларах, Граждански, Фински тІемашка Даьхен доазонаш лора деш майрал гойтарах, цун вахар дуккха а атгача даьлар.

«Из Даьхен маьлхара исторе оагІув, хІара Советски Союза дезалга кхаьчар.

Сийлахь-боккха Даьймехка тІом лаьтта шераш, эггара халагІа йола исторе оагІонаш хинна дІаайттар Советски Союза бахархой фусамашка. ХІара цІагІа ба гаргара нах, цу шерашка тІема мугІарашка лаьттараш, кортамукъале яккхара моастагІчоа духъаллаьттараш; денал гойташ латаш, шоай синош Іудийккараш.

Царна ловра паргІата вахар долаш, укх дунен тІа баха, бакъда из цар вайна дитар. Дуккхабараш шоай фусамашка юабаьхканзар; шоай хъамсара да, нана бІаргаго; уж мархІабехка, цар йовхалах хъарча вІаштІехъдаланзар цар. Иштта хилар тха дезале а.

Тха даь-даь воша ЦІолой ИбрахІма Яхъьа 1943 шера бекарга бетта вейра. Тха гаргара саг тІем тІа вахавар хьалхарчарца. Цу хана Даьхен тІема мугІарашка эттар дукха кагийнах, мехкарий. ТІом хъайнача хана, цун 23 шу даьннадар. 1943 шера из валарах бола хоам бера, цу тІа йоахар, Яхъьий турпалхочун валар хиннад.

1968-ча шера, СССР Лакхехъарча Совета Указах даь-даь вешийна ЦІеча Седкъан орден елар.

Сийлахь-боккха Даьймехка тІом чакхбаьнна 79 шу да,

бакъда цу тІем тІа моастагІчоа духъаллаьтта, шоай синош ца кходеш, вайна ер паргІато йоаккхаш, латаш хинна вай майра бІухой бицбенна ха йоагІаргъяц. Со вІалла укх дунен тІа валале из хиннадале а, тахан Коталон ди долаш, аз доаккхал ду сай даь-даь воша цу тІем тІа хиларах».

Цу хана цун даьннадар 25 шу. Эггара вахарца чам хула, безам баа ха яр из. Цо ший са дІаделар, Котало йоаккхаш.

М е х к а х б а х а ч а р а цІабаькхачул тІехъагІа, юртхошта дагауар из; цун денал, майрал, цун хозал дукхача наьха багаьха ювцаш яр.

Иштта сийрда лар шийна тІехъа йитар - из ираз да, вай хІаране доккхал де дезаш а да. Уж ханаш лайнарий ираз хилда, могош хилба уж, кхы цъханнена бІарга ма гулба из тІом, машар хилба дерригача дунен тІа.

Байнарех Дала къахетам болба, Дала гешт долда, бийрза моттиг даькъалайойла цар.

ГалгIайчен бахархой гIадбигар истингаш дерий балхо

Султиганькъан Йоакъап

Истингаш деча говзанчий дика балхаш го йиш я тахан, ГалгIай Республикан Паччахьалкхен телеграм-канале.

«Истингаш - дIаяхача заман фертах кIувсаш деш хиннача ханашкара денз хьайоагIа говзал я. Хьамсарча мехка истори дезарий таро хилар ГалгIайчен тайп-тайпарча юрташкарча говзанчаша из болх мишта бу хьажа. Уж балхаш да Кхоартой Эсмирата, Налганькъан тайпан кхалсага даь, Iалбаканькъан Эльберта Мадната, Малсаганькъан Мадната, Беканькъан Хадिशата. Царна юкье да, бIаь шу хьалха даь балхаш», - дийцар «Сердало» газетага.

Ший тайпара дехкача сурташца, бесашца белгалдоалаш хул гIалгIай истингаш. Цу суртий тамагIашца хоалуш хул вахар, кьахьегам, кхоане, Iалама хозал. МоллагIа волча сага кораергья цу Iара халкьа культуран овлангара хьайоагIа белгалло.

Мехка истори лорадара тIехьа ба Хьалхарбараш

Гаьгенаькъан Марина

«Хьалхарчар Болам» яхача Еригроссе берий, кагирхой болама доакъашхой, хьамсарча ГалгIайчен истори лорадара тIехьа ба.

Укх деношка, Илдарха-Галан № 1 йолча юкьерча ишкола дешархой бахар 1941-1945 шерашка, Сийлахь-боккхача

Даьймехка тIема ветераний фусам-ноаной болча, яхаш, дийцар «Сердало» газетага «Хьалхарчар Болам» яхача моттигерча отделене зарбан болх лелабераша.

«Дика цIай, майтсела бетта 9-гIа ди хетаду мехка кортамукьале йоаккхаш, тыле кьахьегаш хиннарашта. Берашта цу дийнахьа яйзар Султиганькъан ШафиIат, Мархенаькъан

Райхьант.

БоккхагIбараш лоархIаш хилара белгалло гойташ; дешархоша, бIухой фусам-ноаношта зизаш, совгIаташ делар. Шоай арIагIа, ветераний фусам-ноаноша берашта Сийлахь-боккхача Даьймехка тIема халонех дийцар, иштта вахарерча нийсача наькъ тIа уж боахаш дола хьехар а дир», - аьлар кепайоазонга.

«Денгара ди массаза дала, вай гаьнадоалаш латт 1941-1945 шерашка хиннача тIема, бакьда цо таро луц вайна вай хьамсарча мехкахошта карагIаьннардиде. Тахан хьалхарча мугIарашка латт доккхагIа дола ноахал, цо ший деналца гойт вайна кьахьегам, денала, Даьхенцарча безама масалаш», - аьлар «Хьалхарчар Болама» викала Налганькъан Рамзана.

Т. Агирова сурт. ТIумагI.

Лоамашкарча ТIумагIа гIалаш тоаеш латт

Коазой Мадина

Укх майтсела бетта деношка, «АСМ Группа» говзанчаша, «Сафмар», «Меттаоттадар» яхача дикача гIулакха ганзий новкъосталца, ГалгIайчен ло-

амара ТIумагIа гIалаш тоае болабенаб, яхаш, дийцар «Сердало» газетага ГалгIай Республикан Паччахьалкхен зарбан болх лелабераша.

Ший хана ТIумагIа, дукха

нах бахаш, тIема гIалаш а йолаш, моттиг хиннай. Цига хиннача гIалашта юкье ювцаш я цаI - эггара йоккхагIа йола тIема гIала. Ювцаш хиларал совгIа, таханарча дийнахьа цунах хIама йисаяц.

«Уж балхаш дIахьош, тоае лаьрхIад 35 ТIумагIара гIала, гIишло. Уж я ах тIема, вахара гIалаш, малхара кашамаш, цу ханара Даьла хьоахавеш хинна моттиг», - аьлар хоамо.

Кьонача агрономашта Йоккхача сомий беша болх бовзийтар

Коазой Мадина

Кьонача агрономий клуба доакъашхой «Сад-Гигант» яхача ООО беркатеча моттиге бига хилар Россельхозцентра республикерча филиала болхлоша. БIарчча экскурси дIайихьар агрономаш хила безам болча кьонабарашца. Из хоам «Сердалога» бир РСХЦ зарбан болх лелабераша. Шолжа-Шахьарерча №2, № 4 йолча ишколашкарча кьонача агрономий кружока доакъашхой аьттув хилар, цу еригача моттиго ший болх дIа мишта хьу хьажа.

«Агрономий гIулакх Iомаде чам болча кьонабарашка дIахьекхар, гаьнаша лазар лоацаргдоацаш, сом дикагIа латаргболаш малагIа тайпа болх дIабахьа беза, чуййца сомаш мичахьа, мишта боадабе беза, из беркат тайп-тайпарча моттигашка дIадохийташ бола болх мишта дIабода, иштта кьыдараш а. Шоашта мел дайнар чIоагIа тамашийна хеташ, из болх безабенабар, кхоана агрономаш хинна дIаовтта ловраш», - дийцар тхога РСХЦ болхлоша.

Тамаре-Юртар машиний никъ тоабегба

Султиганъкъан Йоакъап

Тамариани яхача республикерча юртар никъ тоабеш, балхаш д'адоладаьд къахъегамхоша. Из хоам «Сердалога» бир мехка кабмино.

«К'алха уллаш бола асфалт хьалъэцаш, эшаш бола кхоачам д'атохаш, дикка тоабаш юха тобуллаш бола болх д'аболабаьб цига», - йоах тхога бенача хоамо.

Ж'айрахъа кхален наькъаш тоадеш, цигара вахара-экономически хьал меттоаттадеш къахъегаш ба республике.

Йоккха кхалаж д'аяьккха моттиг гойтар республикерча бахархошта

Султиганъкъан Йоакъап

2022-ча шера, дуккхача шерашка лавт-та Маг'албикера йоккха кхалаж д'аяьккха моттиг видеофильмага г'олла д'агойтар бахархошта. Из хоам «Сердалога» бир Талама г'улакках йолча Министерствос.

«30 гектар совг'а доазув д'алаьца илла кхалаж д'акъовлаш бола болх «Экологи» яхача къаман проектага г'олла д'абихьар», - белгалдир, цох лавца дувцаш, экологен хьал лорадарак болча оаг'онна кулгал деча Баркинхой Адама.

Биогазашта лаврх'а х'амаш оттаяь, лавттан к'ал боккха болх д'ахьош, де мел дезар деш къахьийгад цига. Кхалаж хиннача моттигашка тахан сийна буц т'аяьннай; цъа ха яьлча, гаьнаш, кхьй-ола баьцаш яг'аш; берка-те моттиг хургья цох, Дала аьннадале.

Наьсаре 2024 шера 11 урам тоабе лерх'и

Коазой Мадина

Карарча шера, Наьсаре эггара дукхаг'а машинаш лелача Наьсарен-шахъаре тоабе лерх'и 11 урам, яхаш, дийцар цигарча администраце.

«Кхерамзлен дика наькъаш» яхача къаман проекта чудоаг'аш, наонаг'а дола урамаш тоадаьд. Царех дукхаг'адараш-ялх Центральни

администрацен даькъ т'а да. Царна юкье ба М.Шаймиева урам 2,43 км б'аьба, Фабрични урам - 1,53 км., Т'аргима - 1,19 км., Барханой - 0,32 км., Октябрьски - 0,55 км., Базорканъкъан проспект - 0,9 км. Наьсар-Кертерча куран т'а кхо урам тоабегба: Наьсар-Кертен - 3,25 км., Могушканъкъан Д. - 1,58 км., Г'айрбикхъажий - 1,64 км.

Цул совг'а, Ц'ечой урамах

(0,9км), администраце ала-рах, д'ахьош да тоабара балхаш, «Шахъара дика хьалаш в'ашаг'адохкара» яхача паччахьалкхен программа чудоаг'аш.

ЦАО доалахьарча ахчак, карарча шера Гурьевски урам тоабе лерх'и.

Укх деношка, юха ца соцабеш, д'ахьош ба моттигерча администраце низаца наькъашкара к'оагаш

д'акъовлаш бола болх. Из масехк даькъа бийк'а ба.

Наькъаш дикка тишденнача моттигашка, машинаш д'айохалуш йоацача, уж балхаш деш да. Укх масехк дийнахъа Фабрични урам т'арча наькъашка к'оагаш хилара латкъаш бар. Иштта, к'оагаш д'акъовлаш бола болх д'абихьар Фабрични, Базорканъкъан урамашка», - аьлар хоамо.

Маг'албикера урамаш тоаде арабаьннаб болхлой

Султиганъкъан Йоакъап

Маг'албикера урамаш тоаде аьнна, арабаьннаб къахъегамхой. Из хоам «Сердалога» бир мехка кабмино.

«Шахъаре эггара хьалхар-

ча арг'аг'а тоае еза моттигаш белгалъеш долча хоржамашка дакъа лавцар соакка Маг'албике вахача 5962 сага. Шейх Мансура, Кавказски, Юбилейни, Димитрова оалаш дола урамаш хержар цар тоаде. Хьалхара ши урам

тоабе д'аболабенаб болхлой.

Сийрда лампаш йоакхаш, хоза тоадаь наькъаш долаш моттигаш хургья царех каста», - йоах хоамо. Шейх Мансура ц'и лелача урам т'а кагий жаг'а тоссаш, никъ

шаьрбеш, бордюраш оттаеш боахк болхлой.

Шахъара куц тоадара т'ехъа кхеллача къаман проектага г'олла куц тоадеш, геттара хоза хувцамаш деш, тоаеш латт вай мехкара дукха моттигаш.

Бѣхача хІамаех Шолж цѣнде оарцагІбаьннаб республике

Султиганаькъан Йоакъап

Зе деш йолча бѣхача хІамаех, Шолж кІалхардоаккхаш болх дІахьош ба мехка. Шолжа-Шахьарерча цу Гулакхах йолча комиссена, хин хьал толхадеш дола дуккхадараш нийсденнад. Из хоам «Сердалога» бир шахьарерча администраце.

«Іалама тІахьожам лоаттабеча оагІон кьахьегамхой, шахьарера администраци, Горсовета депутаташ, иштта кхьбола болхлой юкье болаш, дІабихьача балхо шахьаре гІолла чакхдаьнна додача Шолжаца дувзаденна 37 кхоачамбоацар, хина зе дераш гучадаьхар», - йоах тхогарча хоамо. Бѣхачиш дІачухийташ йола турбаш гучаьнна.

Экспертиза яккхача, хий бѣхдаьлга гучадоале, доккха гІод тохаргда цу Гулакха бехкечар. Теркалде деза, духьала адамаша из хий бѣхдеш, цун хьал толхадеш латта дукха шераш долга. Шолжа гаьна йоацаш гІишлош хьале эттарар, куц тоадеш мел хинна цигара гаьнаш, хьеккха, дІаьхар. Боккьал а ма толхаде Дала хьаденна беркат!

Кхоанарча тІехьенна накъадаргдар

Турпалхой цѣраш йицлургйоаца болх дІакхухь вай мехка

Газданаькъан Ахьмад

Боккхача тІема юкье вай котало яккха 79 шу долаш, тІом лаьтгача аренашкара цу бирсача деношта тешал деш мел дар лохаш, гучадоаккхаш бола бІаьстанара болх дІабихьар «МагІалбикера чІоагІале» яхача, тІема аренаш тохкаш лелача тоабо. «Дагалоаттама вахта-2024» яхаш, ерригача Россѣ дІахьош болам ба из. 1942-ча шѣра МагІалбикера моастагІа аравоаккхаш лаьтгача операцен юкье, де доацаш байнарех лоархІаш болча бІухоех дисар лохаш, кьахьийгар цига биззача бетта.

«Эггара хьалха Селий мехка яха, дІаболабир мехкашта юкьѣра экспедицши ший болх. Іумаранаькъан Хайбулла хьалхалатташ йолча «Кавказ» яхача, тІемах дисар лохаш йолча тоабо тІаийцар ГІалгІай мехкара, Черсий мехкара, хІирашкаьара, Лохерча Новгородѣра хІама лохараш. «Даьхен сигале» яхача ерригача Россѣ проектага гІолла дІахьош, «Кавказѣра йІайха

сигале» яха мехкашта юкьѣра проект я из», - дийцар «Сердалога» «МагІалбик» яхача тІемах дисар лехача тоабанна хьалха латгача Дзейтанаькъан Беслана.

Селий мехкара Кумторкалински кхале Сарыкумски гІомараш оалача доазон лакхѣра чудежар советски фецараш кема. Уж лаха эттар «Кавказѣра йІайха сигале» яхача проекта доакъашхой. Советски фецарча кемаех йиса оатхалаш гулийр цар, массехк дийнахьа болх баь. Цул тІехьагІа, балкхарой мехкара Терски кхале бахар «Къаман дагалоаттам» (Балкхарой мохк), «Курган» (Лохѣра Новгород, «МагІалбик» яхача тоабай доакъашхой. ХІирий мехкаца хотталуш уллача доазон лакхе, сигала лаьтгача тІема юкье моастагІаша чудайта хинна советски фецарча кемаш лохаш хилар уж. ДІадахача шѣра дІаболабаь болх бар цар дІахохьош хиннар. Цигарча бахархоша хьалха дийцачох, фашисташа ши кема чудожадаьд цу доазон тІа. Йоккхача топа чудехкаш дола лента, кемах йиса тайп-тайпара оатхалаш корайир царна, шин

дийнахьа болх дІабихьача. ДІабахача бетта республике юахкаьчар «МагІалбикѣра чІоагІале» яхача тоабан кьахьегамхой. Де доацаш байнареш лохаш кьахьѣга лаьрхІа бар уж. Тирка дукъ оалача моттиге, фашисташа духьала латаш, вахар хаьдача ворхІ бІухочох дисар хьаьькар цар, ялх дийнахьа болх баь.

«Вай «Сердало» газетаца бувзам лоаттабеш, цо хьаллоацаш дІахьош массехк проект я республикерча тІемах дисар лехаш лелача тоабан, - аьлар Дзейтанаькъан Беслана. - Царѣх цаІ я «Кавказѣра йІайха сигале» яха мехкашта юкьѣра, Селий мехка, Балкхарой мехка, иштта кхьийолча моттигашка кьахьѣгаш хьайоагІа проект. ХІама лохаш бола болх тхона ма хетта дІабодац, хІаьта а дог диллац оаха. Платѣна дІабахьа безаш боккха болх ба из».

Цун тІехьа кьахьѣга йолаелар республике «Тирка доазув» яха Ставрополѣра, Самарѣра, Нохчий мехкара, ГІалгІай мехкара тІемах дисар лохаш бараш чубоагІаш йола тоаба. Шин кІира болх беш баьхка, 26 бІухочох дисар хьаьькар цар, тІема аренашкара. БІухочун хинна майдилг корайир цьхан моттигѣра. Цу тІа латта йоазув тахка аьнна Москѣе Іоьхьийтар из. 2000-ча шѣра МагІалбика кхалѣрча Вежарий-Юртѣра корайир малав ца ховш вола лѣтчик дІавелла воалла моттиг. Цу хана денз кьахьѣгаш ба «МагІалбик» яхача тоабан кьахьегамхой, цу лѣтчика истори довза гІѣрташ. Цигарча бахархоша дийцачох, гуржий мехкара бІухѣ ва цига дІавелла воаллар. Дукха кьахьийгад, из мицхьара ва ха гІѣрташ, бакъда тахан гучадаьнна цьбаккха хІама дац. Кастта шахлах дав сийленг оттаде лерхІ цу моттиге. ЛоархІама йолча кагирхой

проекташка гІолла Дзейтанаькъан Ювсапага кхачаьча гранта рузкьах оттаде лерхІ из сийленг. Цун гонахьара доазув а тоадѣргда болхлоша. Малав ца ховча, гуржий мехкара ва яхача бІухочун цѣи тахка дагахьа гуржий мехка каьхат дахьийтад; МагІалбикѣра фашист вохавеш лаьтгача операцен юкье дакъа лоацаш масса гуржий лѣтчик хиннав тахка, аьнна. Цул совгІа, бІухоех дисар ДНК-экспертиза яккха аьнна, Лохѣрча Новгородѣе Іодахьийтад.

«Доккха баркал ала ловсона, «Курган» яхача тоабан болхлошта. Из бІухѣ хьаохкаш, цул тІехьагІа ДНК яккха дІавахьийташ, тхона гІо дир цар», - дийцар Беслана.

«ГІалгІайѣ - турпалхой Даьхе» яха мехкашта юкьѣра проект я вай мехка дІахьош. Цу проекта тІа кьахьѣгаш да «Сердало» газѣт, «Курган», «Казначѣй» (ГІалгІай республика), «МагІалбик» яха тІемах дисар лохаш йола тоабаш, иштта «МагІалбикѣра чІоагІале» яха музей. Проекта хьалхашка латта декхар - боккхача тІема юкье вахар хаьдача бІухѣй цѣраш меттаоттар, царѣх дисар хьалахар; къаман вахаре, боккхача мехка цІаккха а бицлургбоаца болх дІабахьар. Вай мехкадас Келаматанаькъан Махьмуд-Іаьлас соцам баь, хьакхелла проект я из. Шеко йоацаш, чІоагІа лоархІама болх ба тІема исторѣн тІа цар дІахьѣр. Доккха, дІаьхий истори долаш мохк ба ГІалгІайѣ. Укхаза моастагІачунна духьалаьтгаб деналах бизза хинна майра бІухѣй. Тахан вайна, тІехьа тІакхувргбарашта довза деза мехка истори, сийдолча турпалхой цѣраш. Къаман беркатѣ Іадаташ, оамалаш лѣраеш, беркатѣча наькъаш тІа кьахьѣгаш, дІадахѣ деза вай, къаман эздий кьонгаш биц ца беш!

Наьсарѣра цѣраш йоаѣраш бийсан бу болх шаьрбеш хилар

Козой Мадина

Укх дѣношка, Наьсарѣн №1 йола цѣраш йоаѣрий моттиг, бийсан бу болх шийна мишта карагІбоал хьѣжар.

Шоаш ха тІа болаш, цІаьхьа, цѣра нах кІалхарбаха безаш нийслѣй а аьнна, баьдѣча шоашта фу дулу хьѣжар цига, яхаш, дийцар «Сердало» газѣтага ГІалгІайѣ гІолла йолча Россѣ МЧС ГУ зарбан болх лѣлабераша.

Из болх дІахьош, цѣраш йоаѣрашта хьалхашка лаьтга декхар дар, ха дѣча даькъ тІа бийсан дІахьош бола болх мишта вІашагІбеллаб хар, бувзам бий, цІи йоаѣш йола техника кийча йий, хоам хьакхача сихонца арабалар мишта вІашагІделлад хар, эша гІирс сиха кийчбар.

«Уж деррига балхаш дІахьош да, бокьонах хила доагІаца тайпара. ХьатІабоагІаш бола ха тІара болхлой хьажа безаш ба транспорт, насосаш, радиобувзам, хоам беш йола моттиг кхы а дуккхадараш кийча дий», - аьлар ГІалгІай Республицѣ гІолла йолча Россѣ МЧС ГУ цѣи йоаѣра Гулакха кулгалхочѣ Іалбаканаькъан Тимура.

Наркотикашта
духъала къовсам
лоаттабу
шахъарашка,
юрташка

Султиганъкъан Йоакъап

Галгъайчен тайп-тайпарча шахъарашка, юрташка бахача наха хъалхадоккх, наркотикашца къовсам лоаттабе безилга; уж йохкар, эцар, уж наха юкъе доккха зе а деш йоаржар бехтокхаме озаш дола гъулакх долга. Шоай хоамий сайтта тIа, доал деча моттигашкарча администрацей болхлоша даим кхайкаду цох хъадоалаш дола зулам, лаьрхъIа дола гойтама балхаш дIахъу, яхаш, дийцар «Сердало» газетага.

Бахархошта хъалхадоккх, Уголовни кодекс наркотикаш лелаераш бехтокхаме озаш хилар, царех сага вахара кхераме дола зулам хъадоалаш хилар. «ВIалла ара ца воалийташ, набахта чуволлар да» из; 14 шерга кхъачунна, уж йохкш из вале, бехк бу; «16 шу даьннар уголовни бехтокхаме оз, цIаккха набахтара араваргвоацаш кхел еш моттиг я», - аьлар хоамо.

Белгалде деза, наркомани карарча хана Галгъайчен эггара доккхIа дола хатар да, иштта дерригача дуненна а хъалхашка латт из. Цунца къовсам лоаттабара кертера дакъа дIалоац кхувш боагIарашта лерттIа кхетам баларо, из мел доккха зулам да царна дIадовзийтаро.

1997-ча шера саг
вувш, хиннача
зулама юкъе
бехкевар лаьцар
Iаьдало

Султиганъкъан Йоакъап

Дуккха шераш даьнначул тIехъагIа, 1997-ча шера саг вувш этта хиннача хатара юкъе бехке ваь, лохаш хинна саг тахан коравир Iаьдала болхлошта. Из хоам «Сердалога» бир МВД викалаша.

«Iаьдала болхлоша дIабихъача тохмамах, 1997-ча шера акхан тIехъарча бетта 19-ча дийнахъа, Наьсар-Кертерча Космически оалача урам тIарча цIагIа Iеш волаш, цигарча вахархочоа массехказа меттахъа герз тегадар цо. Герз кхийттар, хъа ца воалаш, дIакхелхав цу дийнахъа», - белгалду Iаьдала болхлоша.

Массехк шера из лохаш болх баь, дукха оагIонаш тийхка, зуламхо тахан лаьцав. Из зулам нийсдалара бахъан ма дарра токхаш латт МВД кхъаьегамхоша.

Шоай балхаца дегатIоз яхъа нах

Дунен халкъашта юкъерча дезала денга

Гарчакханаькъан Сали

Дукха ха йоацаш, бекарга бетта, Сурхо тIа ийс шера дешаш йола ишкол хъаелача вена хилар Галгъай Республкан кулгалхо Келаматанаькъан Макшарипа Махъмуд-Iаьла. Дешархой а хъехархой а цу дезаца денца даькъалабийца, кердача ишколан дIоагIа дIаделар цо къаьнагIа болча хъехархоех йолча Исмейланаькъан (Битенаькъан) Макшарипа Сацитайга. Из нийса даь хIама дар аьнна хет сона, итгаш шераш дIаденнад цо а цун ийъ йоIа а ишколе болх беш, керда тIехъе кхееш, цунна бакъаьара, эздий оамалаш Юмаеш, хъаькъал а кхетам а луш.

Кхозза вIаштаръяьча ишколан кертера фусам-на санна белгалъяьккхар из кхалсаг цу дийнахъа, цига директор, зувуч, директора кхетама балхах йола заместитель яле а. Цу йоккхача гIишлон чудагIаш да дукха хIама. 2020 шера къаьнара ишкол цIенъяь дIа а яккха, цига хъалье йолайр керда, 320 дешархочоа лаьрхIа йола ийс шера деша ишкол. Цунна хъаьхожадаьдар 189 миллион сом ахча. Укхаз а актови зал, спортивни зал, йоккха библиотека, кхача кийчбу а буа а моттигаш, коа футболлах, баскетболах ловзаш йола майдаш, лорий кабинет. Арабахара гIулакх а, тховна кIалхара ара ца боалаш, де йиш я. Лакхерча гIата тIа я йоккхагIйола классаш, зIамагIяраш дIанийсьеннай лохе. ХIара классе, хъалха хиннача тишденнача, дехача гIандашта, истолашта меттел; керда, берий ханашка хъежжа мебель отгаьй: истолел, гIандел совгIа, цар чу латт книжкашта, тетрадашта лаьрхIа йола ишкапаш, кулгаш дила а улг цIенду пагIашк йитта а йиш йола хий доагIа моттиг, лакхера лампашца сийрдадоаха улгаш. Хоза шаьрдаьча пенашка товш да лохе Юдилла ламинат, классе массанахъа сердал

дIакхоачаш йола кердача хьисапера лампаш я. Урокашта юкъе салоIача хана, Юховша моттигаш кийчъяьй уйча, цу чу геттара паргIата я, из шера хилар бахъан долаш. Иштта я Макшарипа Махъмуд-Iаьлас, хъехархочун сий а деш, цунга дIоагIа дIаденна дешара моттиг.

Макшарипа Сацита ше а цун ийъ йоI - Зульфийа, Милана, Фатима, Зарета - хъехаш хиннаб шоай нана балха йолча ишколе. Тахан а цига балха я царех кхоь. Юхъан-царча классашка болх бу нанас а мехкараша а, цар хъийха бераш белггала хул хъаькъала а оамала а. Бераша шоаш яхачох а, уж дика хъехархой ба, цудухъа дукха беа дешархошта. Уж боагIаш байча, гаьннара царна духъал а бахе, царна мархIалелха, царгара тIормигаш хъаьца гIерташ хул бераш. ЗIамигача берий дегаш цхъаккха воча уйлаша, нигаташа бIехданза да, цудухъа шоаш дувцар хIилла йоацаш, шоашта гучча беса дувц цар. Теш со бераша дувцача хIамах. Сурхо тIарча ийс шера дешаца ишколе болх беш йолча Макшарипа Сацитайх, цар эггара кIаьдагIа, хозагIа долча дешашца дувц. Царна дезаденнад цун сабар, наьнаяр санна йола дегайовхал, Имерза хилар. Диъ шера юхъанцарча классашка цо хъийхача берашца, дIахо болх бе безаш хиннав со дуккхача. Уж даим белгала хулар Илман тIакхувш хиларца, воккхагIчун сийдарца, хъехархочун юь еш хиларца.

Даим елаенна саг я Сацита. Шийга товргдар, вайнаьха эзделца доагIар мара деш а тIадувхаш а яц из. Керта гIа туллаш йовлакх, сага бехк боаккхаргбоацача тайпара барзкъа леладу цо даим. Вешта, хъехархо-м кхыча беса хила а ягIац, бера дагахъа бакъаьара лар ютаргIолаш, цо шиш бергболаш хила деза хъехархочо мел дер, цун еррига оамалаш, гIулакхаш. Духъал ишколе хинна ца Iеш, цIагIарча ший берашца а я из иштта. Шоана ма мотгал-

да; цо уж човхамца, еттарца-леттарца кхеду, аьнна. Даим елаенна хулача Сацитайна чIоагIа йистхила, цIогIа тоха, тIачовха хой-хьогI, аьле хетаду. Дукхача нийсвеннав со цо хъехача классашта юе. Йи-йлла латтача наIарах хъаьхо-заш хилацар берий кегаенна гIараш, уж совцаде гIертача хъехархочун оаз. Даим сатийна, дувцача хIаманга зиракаш санна ладувгIаш дагIаш, хулар бераш. ХIама Юмаде, ха гIерташ вола саг массаза нахага ладувгIаш, цар оала-чун теркам беш, хила веза. Из дика кхетадечох тара да хъехархочо а бераша а.

ХургIолча хъехархочун вахара никъ дIаболалу Галашка баьхача Битенаькъан Макшарипей Хамхой Товсарей дезале. Юртахошца даим хъаьнала, машаре болаш хъаьхъа-каб цун дай. Цул совгIа, мехка накъабоалаш, даим халагIа йолча моттиге латташ, чакх а бийннаб. Сацитай даь-да Аюп колхоза председатель хиннав, иштта цо баьб юртахошта керте латташ болх а. Наьха гIулакхага хъажа гIерташ, эшшача метте накъавоалаш,

хиннав из моллагIча даржага ше кхъачавале а. Йийигах Сацита аьнна цIи тиллар а из хиннав. Шоана моттаргда, дуккхача йийигаш тIа из яьндаь, цох из цIи тиллай аьнна. Дезале шоллагIа а йийигашта юкъе хъалхара а яр из. ХIаьта цIи йийигаш ца езаш тиллацар, дукхагIча даькъе хоза хетарах тиллаяр ала а мегаргда. Цхъа кхоь йоацаш, чакхIо-аккх ишкол Сацитас. Къаьстта дукха дезар цунна эрсий литературей мотти, уж хъехаш хинна Татьяна Ивановна.

Дас-нанас эггара чIоагIагIа беш хинна хъехам малагIа бар? - из хаттар дир аз Макшарипа Сацитайга.

- Даим, деша яхаш, тIалаттар тхона уж. Цудухъа хила дезар-кх из, сона дагадоагIаш, деша дIа ца йодаш, цхъа ди юкъаьхитанзар аз, ишколе ухача хана.

Галашка итг класс яккхачул тIехъагIа, Сацита деша йода мах беча наьха болх Юмабеча Шолжа-ГIалий тIарча училище. Из деша яхар хъаькъал, сабар, кхетам болаш. Цунга хъежжа дика дIадодар дешар. Цкъа физически культурах кхоь яккхарш йолча йоIа. Цун вахаре цо эггара хъалха якккха кхоь яр из. Цигара цIаена, цIагIа йолаш, из ше яккхарах елхар из. ЖагIа мо хий легадара бахъан малагIа да хайча, нанас аьлар: «Со еннайларе-м елхаргъяцар хьо иштта». Цо иштта аьнна-дале а, нана боча яр Сацитай а цар цIагIа мел волча дезалхочун а. ГIалгIаша оалаш да, йоI наьнага хъежжа хул аьле. Из бакъдале, майрра ала йиш я, Товсарей дуне, нах, къаьегам яха хIамаш дезаш саг хиннай, аьнна. ХIаьта нана йоацаш ше йисача, Сацита цох елхар-м дувца а дезий - хьогI? ХIанз а бIаргашка хий отт цунна, из

ди дагадехача: «Тха да вийлар из сецача дийнахьа, кьонах мо сона уллув лаятта саг яр ер, аьнна», - дагалувц цо. Кхыча беса аьлча, Сацитайга «со елча а елхаргьацар хьо» аьннадале а, Товсарена ховра, ший берашта ше мел эшаш а хьамсара а я. Уж цо аьнна дешаш-м кхоь яккха елха йоI тее, цун саментгадоаладе аьннадар.

Нийса цьхан шера дийшар Макшарипа Сацитас из дешар. Тяхдика из училище чакхьяьккхаяле а, мах беча моттигашка кьахьеганзар цо. Боккхача дезале хьалкхий-нача цун дог-уйла берашца дар. Юртарча ишколе директор хиннача даь-вошас Бахьаудина ше волча балха хьех из, дешара тьехьадусача берашца кьахьегаш йола саг санна.

Из бар боккхача хьехархочун новкьа цо баьккха хьалхара гIа. Из гIа тьехье беркате йолаш а хилар цун. ДIахо дIа мел йодача хана, цу новкьа ког дIа ца кхеташ, дIагIоргьа из. Дешара дикка тьехьадусар цунгара бераш. Укхача кьаьстга сабар эшар. Цькба хьийхар шозза-кхозза хьеха дезаш хулар. Каст-каста цунна хьехар деш, цо болх мишта бу хьажа баькхе хулар дешара тIахьожам лоаттабу хьакимаш. Цькба иштта ишколе вера цу заман чухь районона керте лаятта Пьхаранакьан Алихан. Кьонача хьехархочун балхага хьежача, цо могадир цунна юхьанцарча ишколе балха гIолга. ХIанз цох хьахулаш йоагIар йизза йола хьехархо, цу гIулакха гIо деш хулар бе-бе чулоацам бола хьехархой курсаш, семинараш. Эшар хьаала кьаьна хьехархой а бар, уллув болх беш. ЦIаккха йицлуд цунна даим ший оагIув хьаллоацаш хинна Эрна Апресовна. Из яр йоккха поалхам йола, кьаьна, юхьанцарча ишколе берашца дуккхача шерашка кьахьийга саг. Цудухьа дукха хIама дар цунгара хьаломаде йиш йолаш. Иштта Сацитас ше а, даим дешара аьттув боаккхаргболла керда накьаш лехаш, дика мел дар ший балха юкьекхувлар. Диь шера болх бир цо Галашкарча ишколе. Царех хIара ди диза дар, бокьонца болча кьахьегамаш. ХIара бера, ше дIахьехача Илманца, ший дега дакьилг дIалора Сацитас.

1981 шера Сацита Сурхо тIа маьре йоагIа Исмейланакьан Кьурейшага. Ена дукха ха ялале, Сурхо тIарча ООШ юхьанцарча классашка хьехархо йолаш, балха арайоал из. Цу хана воча хьала тIа яр ишкол. ЛерттIа йовхал хилацар Iай. Классаш зIамига, чура чуволалаш яр. Алапи а дацар Iаяха доккха. Вешта, беркат-м хулар цох. Доахан леладар, етт бетта хар, маша даккха хар чIоагIа накьадоал цунна кердача фусаме. Кхыча беса аьлча, йоккхий халонаш нийслацар вахарца-леларца, даарца-дуварца, даларца-эцарца. Тахан шовзткьа шу совгIа ха я цу беамерча, мас-

сахана елаенна йолча кхалсага лакхе хьоахьяьча ишколе болх бу. Цун хьалхарча дешархоех шоаех хиннаб, дийша баьнна, дика кьахьегамхой. Лакхара дешар дийша, балха тIа толамаш доахам хьабоагIа царех цьхабараш.

Таханарча дийнахьа ялх дезалхо ва Кьурейшеи Сацитайи: йиь йоIи ши воIи. Хьалха каст-каста дувцаш хозар, кьахьегаме дезалех лаьца. Масала, цьхан цIагIара хьаьаьнна кхоь-виь гIишлонхо, лораш е хьехархой хилар чIоагIа хестадеши дар. Иштта хоастам бе безаш хIама да из вай деношка а, кхувш йоагIа тьехьенна хоза масал хургда цох. Ишттача дезалий мугIарера ба вай бувца дезал а. Йиь йоIи, воIи, нанеи - цьхан цIагIара ялх саг хьехархой ба. Эггара воккхагIа волча Мухьмад-Баширеи Зулфияси физико-математически факультет яккхай. МагIалбике маьре яхарах, ше яьча юрта гаьнаьннай Зулфия, хIаьта а дукха безача балхацара кьаьстаяц. Из болх беш я, МагIалбика № 20 йолча ишколе. Цьхан юкьа болх бир цо Сурхо тIа а. Цунна тьехьа йоагIа Сацитай хьаь йола: Миланайна, ПаьтIамата, Заретайна - кезига-дукха хьийхад аз. Эггара хьалхара урок яла со чувахача, упражнени еш дагIача берашта юкьера хьалгетта, сона тIаера цьха йиийг:

- Нийса дий укх книжка тIа яздаь ер дош? ГIалат деций ер? - аьнна, хьаьттар цо.

- ГIалат да. Ма дика хайра хьона ер хьалаха! Iа дIахо дика дешаргда аьнна хет сона, - аьлар аз.

ЦIаста мо цийенна, ше Иенача мугIарах юхаяха, Юхайра из. ТьехьагIа гучаьлар сона, цу йиийга нана Сацита яхаш хилар а, йиийга цIи Милана хилар а. Милана, сона хийттача тайпара, хьаькьал, кхетам лакха долаш хьалкхийнай. Массехк шу да цо университета филологически факультет яккха. Ше кхоалагIа курсе ягIа хана денз, юхьанцарча классашка хьехаш хьайоагIа из.

Аз цу ишколе болх беча тькьаь ялх шера ПаьтIаматал

дикагIа дешаш дешархо хиннаяц са. Йоазон болх бой, параграф Юмайой е литературан йоазув дагахьа хьадувца дезаш моттиг нийслоь - шедар лакхача боарам тIа долаш чакхдоаккхар цо. Аз шоашта хьийхача пхе шера, урок Юмаянза йолаш, цькба сона бIаргайойтанзар йиийга. Цькба-дале, цунца дувзаденна дар из хьаькьал долаш хилар. ШозлагIа-дале, хетаргахьа аьлча, цIагIара тIахьожам лоттабар, мело ялийта из мукьа ца юташ. Сацита даим хиннай ший берашта шишха йолаш, вешта аьлча, ше аьнначох дош хегийташ, из кхоачаш-дайташ. ХIанз-м ПаьтIамат ше а хьехархо я. 2012 шера цо чакхьяьккхай университета юхьанцарча ишколан хьехархой кийчбеш йола факультет.

Дукха хьийхадеце а, гIалгIай мотти литературери хьийхар аз зIамагIа йолча Заретайна а. Цу хана, из пхелагIа классе ягIар. ХIанз-м йовзаргIоацаш йоккха хиннай, эргаяьннай. Тамаш а яц. Университета филологически факультет яккхай цо а. Цул совгIа, ишколе эрсий мотти литературеи хьехаш болх баьб. Хетаргахьа, цун из дика влаштIахьадоалар. ЗIамига йолча хана а яр из шедар довза, таька, массадолчун дух тIа яла гIерташ.

- Заретай керттара оамал малагIа я? - аьнна, хьаьттар аз наьнага.

- ХIама довза ловш хилар, - аьлар Макшарипа Сацитас.

- ЦIагIа аз хьехаш, со йолча хьаухаш, бераш дар тха юрта. Царца чу а яй, царна юкье Юховра из. Араяьккхача, елха

йолалора. МоллагIа Илман а иштта тIахувш яр из.

Цьхаькха цьха хIама а дувца лов сона цох лаьца. Заретас, ишколе ягIаш, стихотворенеш язйора. Тайп-тайпара бар цар чулоацам: дешар, Iалам, берий вахар, царех тарра кхьидараш. Цьхан юкьа, «СелаIад» яхача берий журнала тIа кепе егташ, арайийллар уж. Цун йоазош хоза хет дуккхача наха. 2004 шера из хилар дувцарий, стихотворений, суртий республикански яхьашка дакьа лоацаш. Цига хьалхара моттиг яккхар цо.

Гуча беса, хIара дийнахьа цьхан цIагIара араваьле, цьхан ишколе балха ухар виь хьехархо. ХIаравар ший декхар Дала а наха а бехк боаккхаргбоацача тайпара кхоачашде а гIертар.

- Иштта дезал кхебаьча Iа; кIаьнкашта, йиийгашта кхетам луча керттара фу лоархI? - аьнна, хьаьттар аз Сацитайга.

- Бераш шин тайпара хул: сабаре е сабар доацаш. Лоалахошта гоама хургдола хIама де йиш яц. Геттара гIар яьнна ела, кьамаьл де мегаргдац кхалсага. Malacaг, ший дакьа доаккхаш, хила веза, - аьлар цо.

Шергара шерга ший балха говзал лакхьеш, дешархошта лу хьехам кердача лагIа тIа баккха гIерташ, хьайоагIа йоккхагIа йола хьехархо - нана. Цудухьа делар Мехкадас кердача ишколан дIоагIа болх бовзача, бераш дезача сагага. Кердача ишколе болх бе дикагIа аьттув боалл цун а цун дезалерча наьха а, хIана аьлча укхача паргIато я массадолча хIаман.

ГIалгIай паччахьалкхен 100 шу дизарга, кийчо еш ба хьинар дараш

Гаьгенаькьан Мартина

ХьатIадоагIача паччахьалкхен 100 шу дузача денга кийчо еш ба тахан «Кьонача гварде» хьинар дараш. Цар дIабахьа безача балхах дувцаш йола кхетаче хилар Навсаре «МГЕР» яхача ерригача Россее юкьарча моттига вайцигарча оагIон, цунна хьалха латт Чаненаькьан Исраопил. Из хоам «Сердалога» бир цу моттигерча болхлоша.

ХIара кIира дIакухьаш йолча кхетаче дакьа лоацаш яр кулгалхочун гIонча йола Буружанакьан Мадина, аппарата кулгалду Коазой Лолита, цун гIонча Султиганакьан Ахьмад. ХьатIадоагIача доккхача цIайна хетаяь дукха тайп-тайпара кхетаченаш, викторинаш, боламаш дIадахьа лаьрхIа ба «Кьонача гварде» доакьашхой», - дийцар тхога зарбан балха кулгал деча ЦIолой Ислама.

Чаненаькьан Исраопила теркалдечох, керда гIо деш лела ловраш юкьезоаш, болх дIабахьа лаьрхIа ба уж.

Вайцигара дешархой дакьа лоацаш хилар, ций дIачудалара хетадаьча ловзаре

Гаьгенаькьан Мартина

Цьба бутт кхы баьлча, ций дIалуш дола Дерригдунен ди белгалдергда. Цунца дувзаденна, Эбарг-Юртарча № 14 йолча ишколе 10-ча классе вагIа Пиров Асеф, ший проект дIахьов ва, «ГIалгIай Респубlike ций дIадалара гIулакх доаржадар» яхача темах.

Цу денна хетадаь юкьарча дешара моттигашка ловзараш чакхдоах, яхаш, дийцар «Сердало» газетага Республикан ций дIалуш станце викалалаша.

«Дика толамаш даха дагахьа, цига дакьа лоацаш бар 5-10-ча классай дешархой. Доакьашхошта ций дIадалара гIулакх довзаш хиларал совгIа, анкеташ язье а кхьдолча хаттарашта жоп дала а хайра. Берашта ций дIадалара болх дIахьийхар, деррига из хьал бIарга а дайтар, цар из кастлуш шоай вахара юкье а доаккхаргда», - аьлар ций дIадалара йолча республикан станце.

ДIадихьача ловзара юкье даьха толамаш теркалдича, гуш хилар, ГIалгIай мехка ций дIадалара гIулакх тоалургдолга.

Из гIулакх дика дIадахьарах, лоархIаме болх барах, баркал оал», - аьлар Пиров Асефа.

10 КЪОНАХИЙ ЛОВЗАРАШ

Къахъегама кхо шоатта д'адихъар Шолжа кхале

Коазой Мадина

Шолжа кхален Г'ажарий-Юртарча Талама хълах дог лазача бахархоша, администраце къахъегама кхо шоатта д'адихъар хъун моттигашка. Из хоам «Сердалога» бир администраце болхлоша.

Шолжа кхален администрацен хъалха латтача Татенакъан Ийисас нувхех, ца эшача гаьнех моттигаш ц'енъеш болх д'абихъар, ше хъалха этта. Г'ажарий-Юртарча администраце кулгалхо волча Чахкенакъан Османа къахъегаш боажарашка делкъар дайтар. Дикка къахъийгача, т'атепа х'ама даа деза, х'ана аьлча дег'а кхы а д'ахо болх бе низ эш. Х'аьта ц'енача фега болх беш воаллаш хилча-м, геттара айлу дуача х'аманцара чам. 300 метрага кхоачаш дола доазув ц'ендир Таламах дог лазараша.

«Татенакъан Ийисас доккха баркал аьлар къахъегаш баькарашта, белгалдир, Талама хъал лорадар, лостам лоаттабар мел лоарх'ама да бусалба сага вахаре. Хъат'адоаг'ача сало'ача денюшка, д'адахаь лерх'и ц'хъаькха къахъегама шоатта. Дала денача хозача Таламах дог лазаш мел волчо дакъа лаца йиш я цу юкье», - дийцар тхога кхален администраце.

«Зарница 2.0» яхача ловзаре котбаьннарий ц'ераш яьхар

Гаьгенакъан Мартина

Ерригача Россее т'емах, Даьхе лораярах долча «Зарница 2.0» яхача ловзаре котбаьннарий ц'ераш яьхар вай республике. Из хоам «Сердалога» бир цу оаг'онца къахъегараша.

«Саькура беттагара б'аьстан

шоллаг'а беттага кхаччалца; кагирхойи бераша юкье'лоацаш дола т'ема-денала ловзар хиннад вай мехка д'ахъош. Моттигерча кагирхоша шоаш бахача ми'ми'ингашка тоабаш в'ашаг'ехкаяр цу гу'улакха», - йоах тха газетага кхачача хоам.

«Ловзар д'адоладаьча юкья

5000 совг'а болча дешархош-кара каьхаташ каьчад тхога, цу юкье дакъа лаца безам болаш. Яхъаш д'айихъар кхакхале, 5 мехка доазонашка. З'амаг'барашта юкье (10-13 шу) дикаг'чарех я аьнна белгалъяхар «Кадайбараш 5», «Кавказа низ», «Нартхой», «Юхасовцабе ма мога бараш 03», «Аьрзи 06»

яха тоабаш.

14-17 шераш даьннарашта юкье хъалхабаьннарех ба «Калиб-р», «Патриоташ 006», «Пседах 07», «Патриоташ 06», «Лоам», «Дзурдзукаш», «Аьрзи», «Монолит 06», - дийцар цу балхага хъожаш хиннача Налганакъан Рамзана.

Хозадар, ийрчадар къоастаде безам боацарашта, г'од тох Наьсаре

Коазой Мадина

Х'ама бе доацача бахархошта духъала болх д'аакхуьаш, къахъегаш хъабоаг'а Наьсарера хъакимаш, д'адахаьча аьхан хана денз. Мел хъежача а, кхы цар кхетам нийсбе ца мега, г'од тохаш бехктокхаме оза лаьрх'ад цу муг'арера нах.

Коталон ц'и йолча урам т'а нувхаш Юувттаяь 23 саг г'од такха оттаваьв. Из хоам «Сердалога» бир шахъара администраце. Г'од тохаро меттабоалабир нувхаш Юувттаяьраш. Бувцаш бола урам карарча хана ц'ена латт.

«Цу тайпара болх д'ахо д'абахъа лаьрх'а ба администраце болхлой, Интернациональни, Гикало оалаш дола урамаш юкье'лоацаш. Оаха х'ара денна камерашка г'олла тожаш латт из ийрча гу'улакх. Бокьо йоацача моттигашка нувхаш Юувттаяь, шахъарерча урамий куц толхадараша доаг'аш дола г'од тохарг'ада», - дийцар тхога администраце.

Поэман 90 шу дизаад

Къаман б'арчча истори довзийта йоазув

Гарчакханаькъан Сали

Вай дай лоамашка атта а баьхаб, хоза а баьхаб яхача сагага аргдар аз: «Йоеша дукха йоккха йоаца Малсаганаькъан Дошалкъас язъаь «Ярамхи» яха поэма. Цо дукха ха йоаергъяц хъа, бакъда дукха х'ама довзийтаргда хъай къамах, цун ширача вахарах лаьца. Цул совг'а, сурт кхоллара г'ирсашца хозбаь наьна мотт мишта хул а ховрг'ада». Укх шера нийсса 90 шу дуз из йоазув хъехархочо, Иилманхочо, поэта даь. Уж кхоккхе а балха говзал накъаььннай аьнна хет сона, дувцаш дола йоазув кхеллача сага. Цкъа-дале, Иилманхо хиларах тарра, цо техкад ший къаман вахар, цун д'адахар; шозлаг'а-дале, хъехархочо санна къаманца къамаьл ду цо, поэман г'онца; кхозлаг'а-дале, ший еррига уйлаш, царна поэтически кепенна, б'оаг'илгаца д'аязъе в'ашт'ехъадаьннад цун.

Дуккхача наха тахан а т'ехъа хац аьнна хет сона, фу ма'ан долаш дош да Ярамхи. Цу хъакъехъа, х'ама къайла ца хъош, дийцад Иилманхочо. Из дош хъахиннад хъарам хий яхача дешаех. Х'ана аьннад цу хих сел дего т'аэцаш доаца

дешаш? Укхаза Малсаганаькъан Дошалкъас дувц вайна шира легенда. Цъхан хана лоамашка бахача г'алг'аша лелавеш лай хиннав. Цунца харца хъа лийнна, бераг'а хинна ший йиша йийнай вошас, т'лаккха лоаман хи чу кхессай. Цу кхалсага ц'ий д'аййнача хих аьнна хиннад Хъарама хий. Ха д'аяхарца, метта юкье хулаш долча хувцамаша Ярамхи хъадаьд цох.

Лоамашка яг'аш йола г'алаш х'ана еш хиннай, вайна ховш да. Лелаш г'аьраш хиннай, нах боабеш, бовхаш хиннав цар. Цудухъа шоаш а шоай дезал а лорабар духъа, уж еш геттара хала дале а, массехк г'ат дола г'алаш яьй цар, х'аьта т'ема лаьрх'а яь в'овнаш, 25 метрага кхоачаш, лакха а хиннай. Уж хиннаецаре, хетаргахъа, вай къаман фу хоададаь хургдар. Цу хъакъехъа дувца а вицвеннавац поэт. Г'аьрхоша беррига нах боабачул т'ехъаг'а, ага илла бер а, урсаш Ийг'та, хила кхесса хиннад, йоах цо, дувцаш долча йоазон т'а. Бакъда хиво къахетам баьб берах, цун човнаш йила, ц'енъаь, берда г'омар т'а Ювиллав талг'ено из к'аьнк. Цох циск аьнна ц'и тилла хиннай, йоажала сел ч'оаг'а духъальботтарах. Цу к'аьнках хъаболабenna, яхаш, дувц поэма

т'а таханара г'алг'аех.

Кхы а хиннай вай къаман вахаре, хала а ийрча а моттигаш. Из лоал оттаде г'ерташ г'аулаш гонахъарча къамий аьлий а хиннав. Амма цох х'ама хиннадац, х'ана аьлча кортамукъале езаш, цун хам ховш къам да вайдар. Дошлакъа говза поэт волга хов вайна, г'алг'ай истори д'аязде а наха из довзийта а цо хержача наькъах. Цо из историко санна деккъа д'аяздаьдаларе, х'анз мо безаме хатарг'ацар из, дешаш волча сага. Хий а дувцаш, цунна юхе хинна ширача заман х'амаш а довзийташ, д'аяздаьд цо вай даьй вахар, лоамашка баьхача цар истори. Цудухъа ала йиш я, наьха дег т'а бода никъ мишта лаха беза хайнад автора.

Къаьстта езалу поэта стиль, вешта аьлча, цун метта таронаш. Цунна юкье я дукха эпитеташ, дистараш, метафораш, х'ама дийндар, кхыдараш. Эпитеташ хъоахайича сона дагах цунна юкье'ра укх тайпара дешаш: сийнача б'арг'ех, алмаза бос, к'ай чопаш, лакхача лоамий, шийла шовда, к'айча кхерех, лоаман чхараш, лоамара лаьчаш - ерригаш йийца а варг'вац. Поэман мотт къаьстта а хозбеш да дистараш: саь йаса санна, к'ай дак мо йола, жима

дой къесто майрахой санна, мела дог'а санна, лоам т'ара уха йаьржа хий санна, хъалдетташ уда йо'йиша санна, сийнача ц'ерах лотаелча санна, циск санна вала ца тугаш волча; ди детташ санна, мажар топ етташ, и.кх. д'.

Поэма чакх'оалаш, вайна гу революцен сердалоно эргадыха лоамаш, цига бахача наьха вахар, хъун юкье хъальгъаь курорт, цига йоага лампаш. Таханара цигара сурт, хувцамаш го йиш яларе, ч'оаг'а тамаш ергъар аьнна хет сона Дошлакъас, боарам боацаш г'ад а Г'оргвар. Цига уха нах духъал дарбаш де иха йац тахан, вай къаман истори довза, г'алашка, ердашка, малхарча кашамашка хъажа ух, къаман ширача заман архитектурах тамаш еш, юха а берз туристаш.

Ювцаш йола поэма эрсий меттала яьккха хиннай. Мартазанаькъан Арсмака оттаяьча «Г'алг'ай поэзен антологе т'а» (2006) таржам даьр Поделков С. ва аьнна яздаьд. Х'аьта Патанаькъан Йоакъапа оттадаьча «Г'алг'ай 100 йоазанхо» яхача книжка т'а (2019) таржам даьр Слободской М. ва аьнна белгалдаьккхад. Эрсий меттала шозза яьккха хила а тарлу ювцаш йола поэма, уж книжкаш оттадаьрашка ладийг'ача.

Мехка накъаваьннар вицлук

Хьан церагIа ба урам?

Ирчакханаькъан Сали

Тпой-Юрта дIаводача новкъа, «Поазота кашамашта» ЮтIахачале, дукха доккха доаача тIаь юххе латт «Йовлой Коне Тухана церагIа урам» яха улг. Дукхача наха хов хургдац Коне Тухан мала хиннав, къабстта цох хIама ховш хургдац къонабараш. ХIаьта са ираз хиннад Тухан возарал совгIа, из бIаргаго а. Иоахарганаькъан ПI. церагIа «Электроинструмент» оалача заводе болх беча наха хIара шера дIае бешамаш телар, дикагIа долча Ньсарерча лаяттаех. Цу хана уж хулар Iамал дехъа, малхбузен оагIорахъа. Цига болхаш хилча, наха гора хьун юкъе дагIа цIа, е карт а е коаниI а йоацаш. Цъа фаьлгаш тIа бувдача дезалах тара бар цига бахаш хинна Йовлой Коне Тухана дезал. Мишта, маца, хIана нийсбеннабар уж Ньсарен дикка юстарча; хий, сердал, газ йоацача моттиге?

Из дар дIадахача бIаьшерен 50-ча шерашка. Сибрера нах

цIааха баьлча, моттигерча кхашка хий дехкаш бола боахам меттаоттабеш латтар. Къабстта а цо пайда эцар Алханчуртски оалача каналах. Из чакхдоалар ПалгIай массехк юртах, Ньсаренах. Цун бердаш чоагIде дагахъа дIаегIа кIарсхала гаьнаш яр, бакъда цъбаккха хIамах къахкаш боацача воча наха уж гаьнаш, теда а тедаш, дахчанна меттел кхатехкаш моттигаш нийслора. Царга бIаргIаа а канала хин тIахьожам лоаттабе а, боагIаца боарамагIа из лелийта а саг везар. Цу хана мелиоратораша Йовлой Тухана тIабулл из болх.

Лелабе беза болх-м во бацар, хIаьта а цъацIа халонаш яр цунца ювзаенна. Масала, ваха везаш йола моттиг яр, дийнахъа а нах чубаха ца бухъача хьун юкъе. Амма дукха бераш, дезал бола Тухан раьза хилар цига къахъега.

Ерригача Ньсарен дIоахал 12 километр дола моттиг яр цун тIахьожам лоаттабе безаш хиннар. Хин зулам дераш кIезига хулар, амма хьун катохараш болаш а ха деш волчун саготдеш а бар.

Къабстта хала дар цу хьунагIа яха Тухана фусам-нанна ТIоха Довхана, хIана аьлча 15 шера лампай сердал фуй ца ховш, гаьннара хий кхухъаш, берашка хьожаш, жа-доахан, котамаш лелаеш яьхар из. Доккха денал да ца аьлча, фу аргда цох?! Цкъаза цогало котамаш катохаш а нийслора, шийх цу хьун да хийте. Цунна а фусам-даьна а гIо деш бар кIаьнкаш а йийгаш а, цул совгIа говр «Майор», жIали «Абрек».

Цъан дийнахъа канала берда тIагIола хьалвоагIар со цъаьккъа. Цига лелаш хоза хетар сона, къабстта кIарсхала зиза тохача хана, йоагIаш тамашийна хоза хъаж, тIаьнна латташ сийна буц, тайжа додаш бердаш дизза хий хулар цига. Ший тайпара салоIам хулар дега из сурт бIаргадайча. Цу хана, хьунгахъара гучаваьлар говрбаьри. Из вар кера юхъсисбат долаш, юкьерча дегIара хила мегаш, ах полтув ювхаш, лергаш дола элтара кий тулалаш. Гийла ва ала йиш йоацаш, дикка тоавенна къонах хийтар сона цох. Ди дика дувцарал совгIа, кхы цунца дувца

хIама долаш вацар со. Сона жоп денна, соца къамаьл доацаш, дIавахар, цIаьхха гучаваьнна баьри. ТIехьагIо хайра сона, из каналага бIаргIокхаш, хьу лораеш вола Йовлой Тухан хиннигIа. Щеча беса, дукха лакха йоацача говра тIа вагIаш вар из. Хетаргахъа, из хинна хургъяркх цун «Майор».

Цу гаьнарча хьунагIара Ньсарерча №1 йолча юкьерча ишколе Юухар цун бераш, атта-м из хиннадоацилга кхетаде хала дац. Хий а, флаьгаш говра соалоца тIа оттайий, кхухъар цар. Иштта хьалкхийра цу дезалера къонгаш, мехкарий.

Конне Тухан ваьхар 84 шера. Ше дийна волаш, доал де хъаенна моттиг хоза лоаттайир цо. Из дIаваьнначул тIехьагIа, цо лелабаьча балха тIа хилар цун воI Мухъмад. Карарча хана Конне Туханах хьаьаьннараш дагарбе велча, дикка ха йоаергъа. Эггара тIехъа аз уж дагарбеча хана 30-ел тIехъаьннабар, хIанз-м кхы а тIакхийтта хургба уж.

Иштта ваьхача сага церах ба Ньсарени Тпой-Юртаи юкьера Йовлой Конне Тухана церагIа бола урам.

Бокъо йоацаш, соцадаь лаятта 218 эзар сом хьаделар

Султиганаькъан Йоакъап

ПалгIай Республикан Магаса прокуратуро текхар, моттигерча яьхарчонна пенсионни бокъонаш телхаеш дола гIулакх. Цига прокуратуро болх дIабихъачул тIехьагIа, бокъонах доацаш соцадаь лаятта 218 эзар сом хьаделар, яхаш, дийцар «Сердало» газетага.

«Дикка ха яьнна, пенси ийдеш йола кхалсаг я из. 2003 шера наджгоанцхой бетта цун ха яьнна хиларах луш дола пенси, Волгоградски областа Россее Соцфонда отделене говзанчаша лаьрхIар; 14 эзар сом кIезигагIа доагIа, аьнна. Цун бахъан дар 1989 шера денз 1993 шерга кхаччалца из балха хиннача моттигера справка - мехка гIолла долча алапел дукхагIа ахча цун хилар», - аьлар хоамо.

Бакъда тIахьожам баьраша белгалдаьчох, ха яьнна хиларах сага луш дола пенси юхадаккха бокъо я, нагахъа санна из пенси хьадоладалийта даьха каьхаташ нийса деце.

Прокуратуро из бахъан укх юкъе цахилар белгал а деш, цох доагIаш дола дехар суде чуделар, пенсионни болхлоша леладер нийса цахилар а, иштта хъа ца луш соцадаь пенси хьадала дезаш хилар а хьалхдоаккхаш.

ПалгIай Республикан Магасерча судо прокурора ДIадехар кхоачашдир.

Боккхача мехкаца оттабаь бувзам

Цермашинникъ билла 130 шу дизад

Ирчакханаькъан Сали

Дуккхача наха къоабалъеш, цунца наькъа баха арабоалаш я цермашин. Вахара кхерам кIезигагIа ба аьнна хеташ, лел цунца гаьнарча а юхерча а мехкашка болхараш. Хьалха цунца лелар деша болха студенташ, бизнес лелае арабаьннараш, паччахьалкхен гIулакхаш тIара хьакимаш, кхыбараш. Укх шера нийсса 130 шу дуз, ПалгIай мехка гIолла чакхбоалаш хинна цермашинникъ биллача денз. Цун хьалхара дакъа чакхдаьккха хиннад 1875 шера, бакъда из Дона-Тарча-Ростовега Берса-Юрта кхаччалца мара хиннадац. ХIаьта вай юрташка гIолла чакх а боалаш, Шолжа-Палий тIа кхоачаш бола никъ 1894 шера билла хиннаб.

Цо ийизай Кавказ Росси оалача боккхача мехкаца. Цу новкъа лелар, сона дагадоагIаш, Баку-Ростов, Шолжа-Пала-Москва, Шолжа-Пала-Берса-Юрт яха цермашинаш. Мехка моллагIа моттиге водаш вола саг, Минводе кхаччалца дIа а вахе, цигара моллагIа миинге кхоачар. Иштта лелар хIара шера вай мехкахой, баргIоагIама кIийлен тIа балха ухаьш, цу новкъа гIолла Шолжа-Палий тIа деша ухар студенташ; шоай балха моттигашка кхача гIерташ, болхаш хулар къахъегамхой.

Вешта аьлча, боккха пайда баьлар цу наькъах дуккхача наха, бе-беча ноахалашта. Из цермашинникъ биллар бахъан долаш, хьахиннай Ньсарера, Пхьилекъонгий-Юртура, Сипсой-Палий тIара цермашинна станцеш, царна гонахъа нах баха ю а хайша, юрташ а цул тIехьагIа гIалаш а яькхай. Из никъ хилар бахъан долаш, дикка аьттув боалар гаьнара тIаба е дIабахъа беза мухъ ший кхача безача моттиге дIакхоачабе. Товар кхухъаш йолча вагонашца, вайцига кхоачайора гIишлош еча эша ардакх, хьу, цемент, жагIа, кхыметтел IажагIа гIум а вай мехка эггара хьалха арахъара тIакхухъаш яр. Цу новкъа гIолла Ньсарера чахрах етта вагонаш дIакхихъа дагадоагIа сона. Иштта йIаьха тIириг ийия йолхаш хулар мехкдаьнтах йизза йола вагонаш-бешкаш. Цермашиннакъа юххе яр Ньсарера йоккха хьайра, дукхагIа болча наха мельзавод оалар цох. Цига ахъа ялат а бувдача новкъа гIолла тIакхухъар, цигара дIа-юха дохьийтар наьха фусамашка сатувсаш йола йIаьха, кIаьда маькх е эшаш дола хьоар, кхыдараш. Вешта аьлча, Iаьдала а белгаларча наха а чоагIа наькъаьнна, цар гIулакхаш аьттонца чакхдаьха никъ ба Ньсарера цермашинникъ. Из хьехабеш гу вайна тайптайпарча исбахъален литературан йоазонашка. Масала, цох

а цун вокзалах а дика дийцад Муталанаькъан Хьажбикра «Большевикаш боагIа» яхача повестага гIолла. Граждански тIема хана, цига лаятта хьал дувцаш я Боканаькъан Ахьмада «Тоаркхо-хьажа» яха очерк. Къабстта а дукха дувц цох, вай Сибре дигара хетадаьча публицистиканна чудоагIаца йоазошка.

Цу наькъа а цермашинна станцена а дукха гаьна воацаш кхувш венача сона, дика дагайоагIа цига хинна къаьна вокзал а цига болх баь нах а. Из хьаьй хиннаяр 1893 шера. Вокзала наькъахашта лаьрхIа дукха йоккха йоацаш зал яр. Цу чура чувоалаш яр милице фусам, вокзала директор Iеш йола моттиг, кассаш. Арахъа тикилг йоаллар, цу чу латтар Тимарзанаькъан Лида яхаш йола кхалсаг. Цермашинна станце го йиш яр, цига къа-

хьегаш хинна Албохчанаькъан Ювсап, Атиганаькъан Муса, Албохчанаькъан Шимааха, Ирчакханаькъан Ахьмад, кхыбараш. Кассираш бар Чимарзанаькъан а Албохчанаькъан а тайпан цIераш язьюнах. Иштта товар Юдоассадуков а дар укхача. Даим го йиш яр ардакх е хьу эцаш, хоржаш боахка нах. Дукха мухъ кхухъа машиннаш тIалатташ моттиг яр из.

Тахан а болаш ба бувцаш бола никъ, бакъда хьалха мо дукха цермашиннаш лелац цу тIа. Цига Минводе кхаччалца лийнна «Чагарг» оала сиха лела цермашин сецай; кхоачам боллаш нах хилац, аьнна. ХIаьта Ньсаре-Москва яхар ше йолга хьахайташ я, касткаста ший оаз яйтарца а Ньсарерча кертерча новкъара перезд дIакъувларца а.

Хьунашкара оакхарий меца дусаргдоацар де гIерт

Козой Мадина

ПалгIай Республикан Iалама Министерствон чубоагIа паччахьалкхен чарахъал дIахьоча тIахьожам лоаттабу болхлой, хьунагIарча оакхарашта лаьрхIа аргIанара даар дуллаш бар.

Хьунашка ший тайпара даар а, тух а, хий а лоаттадеш йола моттигаш я, цига оакхарашка хьажа безам бараш шоашца даар даьхаш хьабоагIа, ара йIаьха йолча хана, царна хий а лоаттаду. Уж моттигаш иштта оакхарашта а дика йовз, цудухъа уж тIадоагIа цига, шоашта даар лохаш. АргIанара цу тайпара болх дIабихъар Шолжа кхален хьунагIа, яхаш, дийцар «Сердало» газетага тIахьожам лоаттабераша.

«Хьун цъаьдолча доакъош-ка ялат а тух а диллар, хьай-баш могаьш хургдолаш, уж доьргдоацаш», - аьлар хоамо.

Вай паччахьалкхен ханара саг

Доврбиканаькъан Закречун 100 шу дизарга

Гарчакханаькъан Сали

Укх шера, вайна ховш ма хиллара, 100 шу дуз ПалгIай паччахьалкхе хьахиннача хана денз. Из кхоллаеннача 1924 шера майсела бетта 11 дийнахьа ваь хиннав Доврбиканаькъан Айдаркхий Захар а. Ший цIи цо иштта язъеш хиннаяле а, гIалгIашта юкье из дукхагIа вовзар Закре санна. МугIарера гIалгIа хилва аьнна, малхаваянна хиннавац Долакха-Юрта баьхача Доврбиканаькъан Аьце Айдаркхий Гьагенаькъан Аьце Мае Моамашеи дезале кхувш вена кIаьнк.

Доврбиканаькъан дий тайпара ба: Буро кIалхарбараш - Гаркхой; Яндаре, Наьсаре, Ачалкхе, Пхьилекьонгий-Юрта, Къаскина баьхараш - орстойх хьабаянна Галай, Наьсар-Керттера бараш - Цхьорай. Закре Долакха-Юртарчарех хиннав, уж Кхорахой лоархIаш ба. Наха вовзаш а наьсархоша лоархIаш, сий деш а саг вар из, со зIамага волча хана денз. 60-ча шерашка Наьсарерча №1 йолча ишколе деша даьгIача берашта вовзар, каст-каста гора моттигерча кхален газета керттера редактор вола саг. Тхо деша даьгIа ишкол йолча куранна гаьна воацаш, магIарча урам тIа вахар цу хана ара вайча а наьсархошта вовзаш хинна журналист.

Из вар лакхо, дегI-кеп долаш, дугаро лешташ бос болаш, йоазон болхло волга тIахьежача а ховргдолаш вола кьонах. Вешта аьлча, хьабьалца кьахьегаш вола цу ханарча Iаьдала бIухо вар из. Эскаре мара хилац бIухо, аьнна, хет цьаболча наха. Ак, из иштта дац, хIана аьлча журналисташ массаза лавтаб халагIа йолча а кхерамегIа йолча а моттигашка. Уж кьовсам лавтабе безаш хиннаб, вахарца товш доаца гIулакхаш леладеча нахаца. Цкъаза из кхераме а хиннад. Из иштта долга тешал деш да цар таханара вахар а, хIана аьлча уж боабу, лелхийт, цар балха моттигех цIераш ет. ХIаьта

Закре-м кьабьстта а лира хиннав, сона хезачох, Iаьдала балхах пайда а эцаш, харцахарча наькъаца рузкъа Iоаде гIерташ хиннача, кьоал деча, гаргалолашта тIагIолла дикагIа йола моттиг хьалаца гIийрчача нахаца. Цу тайпарча нахаца барт беш воацача цунна дукха халонаш, хьалхашка детташ дола сунташ нийслуш хиннад.

Деша долхаш е чудоагIаш, цкъаза Айдаркхий Закре го йиш яр из ваьхача Коммунистически улица тIарча (ХIанз Д. Кунаева цIерагIа урам) новкъа воагIаш, из гIаш лийна дагадагIац сона. Сона вовзарг хилча денз машинаца лелар, цул совгIа водител а воацаш, ше лелайора цо машин. Тяхьара цун хиннар яр, дугара бос бола хьалхарчарех жигули. Цу чу вагIаш, хийла бIаргсинош доахкаш, хулар из. Тхона, берашта, бIаргсинош мел доахкарех хьабьал долаш нах хетар. Закре хинна а хиннав хьабьал долаш саг. ЦIена саг а хиннав аьнна хет сона из.

Укхаза бера ханарча сай вахарера цьа масал доладергда аз. Тха классерча цьхан йиIига ший байташта кепате хаяр Наьсарен кхален газетта оагIонаш тIа. Цьхан дийнахьа тха классе чьера, оаха деша ишколе болх беш йоаца кхалсаг. Ший тIорме чьура кьахаташ хьал а даьха, цу йиIигага кулг а яздайта, цунна массехк сом ахча (цу хана сом кIезига ахча дацар) хьаденна дIаьхар из. КхоннагIа тхона хайра, из Наьсарерча газета бухгалтер йолга. МалагIа бухгалтер ва тахан из дергдар?! Эзарнена юкье цаI хила мег. Цу моттиго хьагойт Закре а цунца балха хинна нах а, кулг а дог а цIена долаш, наьха хьакъ ца дезаш, хьарамча хIамах лоралуш хиннигIа. Иштта хила а веза бокьонца вола журналист: Iайханах нийсбеш хилча, хье а нийсача новкъа хила веза.

Айдаркхий Закречун цIи тхона иштта яйзар ишколалашка Iомадеча гIалгIай меттах долча книжкаш тIара а. Профессора Оздой Iабдуразкхий ИбрахIима оттадаьча «ГIалгIай метта грамматика 6-7», «ГIалгIай метта грамматика 8-9» яхача книжкашта юкьибихьача авторий цIерашта юкье яздаьд «Д.З. - Доврбиканаькъан Закре». Илманхочо ше упражненеш увтгаеш, пайда ийцаб цун йоазонех. МалагIа, фу йоазош да Закречо даьраш? Дукха ха йоацаш, со цецвоаккхаш дола книжка кьаьчар сога. Шолжа-ГIалий тIа 1962 шера арадаьнна «Кьоначар оазаш» яхаш дар из. Цу тIа кепате дувцарий, байтий автораш ба а ба, цецвала мегаргволаш.

Эггара хьалха аз тамаш яьр дар, царна юкье Нохч-ГIалгIай Республикан унахцIенон министра заместитель хинна Козой Тамарий, университета ингалсий мотт хьехаш хинна

Банхайнаькъан Хьаж-Бийкар, Хирий республике юстице министра заместитель хинна Iарпенаькъан Хьаж-Бийкар, итт шера «Сердало» газета керттера редактор хинна Тебой Тухан, иштта Доврбиканаькъан Закре хилар. ШоллагIча арIагIа, со цецваккхар дар; гIалгIай мотт Iомабе, бувца, цу меттала язде дезача хана, Сибре токхаш хиннача цар мишта, мичара Iомабаь хиннаб иштта шаьра наьна мотт яха дош.

Тахан даггара из дIахьехаш хьехархой латташе, дешара мел эша а чубаьхкача цIагIа мел эша а хьалаш доллаше; из Iомабе безам боацаш лел вай кьаман бераш. Цунца чам цахилар да из. ХIаьта аз лакхе хьоахабаьча хьабьалаш долча наха ховш хиннад шоай овла малагIа ба, мел дукха араьха леларах, бухсоцаш шоаш мичаьха кхоачаргба. Шоай кьаман сий деш хиннад цар, цудухьа дукха безаш хиннаб наьна мотт. Дукха ха йоацаш телевизор чу гойташ яр наьна меттаца ювзаенна берий яьх. Цига кьамал даьча цьхан кхалсага аьлар: «Ший наьна мотт безачуьна ший мохк а безаргба, хIаьта мохк боацар саг вац», - аьнна.

Майрра ала йиш я; Доврбиканаькъан Закречо а дувцача книжка тIа кепате хьаьчача йоазоний кьыча авторашта а наьна мотт а гIалгIай мохк а безаш хиннаб, аьнна. Цу книжка тIа да Закречо яздаь ши дувцар. Хьалхардар да «Забе «говзал» яхаш. Хетаргахьа, из яздаьча хана, вайцига дукха хьабаьржа хиннаб хьежа нах, дийша а боацаш дарбаш деш хиннараш. Царех дукхагIчарех зулам долаш а хиннад. Цамогаш волча сага харцаьха дарба дича, зулам деций из? Цу наькъаца тоавала, унахцIенон меттаоттае гIертар леш моттигаш а хиннай. Са-сай вахаре а нийсденнадар, харцаьха дарба хьехарах даьнна зулам, дикача наха гIо даь, кIалхарваьккха мара, ког боацаш вусар со. Иштта моттиг я Закречо ший дувцар тIа ювцар.

Заби хIетта дена нускал долаш, маьр-нанас корта лазаьча наьха кьонахчун хьабьал чудоалла маьже тоIае, корта биста Iомаю нус. Цул тIехьагIа из йолча ух юртара нах: бера бIарг хиннаб аьле, бIарловца яйтта, дол диллийта, иштта кьыча лазарашта а дарбаш дайта. Кхувш йоагIача виий-йоIа, 9 шу даьннача Розас, дIакхетая кьаьна йоккха саг, цо деш дола кхоккхе тайпара дарба кIалха Илман кIийле йоацаш а харцаьха а долга. Дувцар чакхдолаш, Заби ше а бIарахьеж виий-йоIа, раьза йолча бIаргашца. Вешта аьлча, из кхеттал дика дIадийцад цунна Розас, иштта дарбаш дар зулам долга.

ШоллагIа ший дувцар Закре-

чо хетадаь хиннад кьахьегама наха. Цу тIа бувц аьшка пхьара пхьоалле балха болча Хьасанахи Мовлатахи. Уж, сайца ха йоацаш, даиман балхах боаккхаш, колхоза пхьоаллен чу ахархошта эшаш дола кьахьегама гIирсаш хьадеш ба. ХIаьта цар юртхо Кьурбан, дер дайна, фега аравоолаш, ше дIавийхача дика хьегаш, лелаш саг ва. Бакьда кьахьегама тIера воаца из дIавехаш бола нах кIезиглуш боагIа юртахошта юкье. Дувцара керттера маIан дувзаденна да Хьасана укх уйлашца: «Вахар да хьона, дерригача адамаша дер а деш саг вахе. Кхьдар дац вахар...» Таханарча вай кагийча наха, мехкарашта хьаьца хьабьал долаш уйла я дувцара керттерча турпальяр.

Гой шоана, вIалла дагадацаш, гучадаьлар вайна; Доврбиканаькъан Закре дика деша говзал йолаш йоазанхо хиннигIа. Цун йоIа Раяс яхачох, цо даьча йоазошта кепате йийттай «Лоаман Iуйре» яхача альманаха тIа а. Укхаза ала безам хул; журналистаи йоазанхоачоаи юкье йоккха юкь яллац, аьнна. Сона бовзаш хинна дуккха гIалгIай уж шаккхе говзал йолаш хиннаб. Эггара хьалхарча вай йоазанхоачо Малсаганаькъан Зоврбиках, Беканаькъан Темботах ала йиш я уж дешаш, хIана аьлча уж шаккхе ва гIалгIай литература а журналистика а хьакхеллараш. Уж шаккха болх шоайла тарбеш хиннав МутаIаланаькъан Хьажбикар, Осменаькъан Хьамзат, Янданаькъан Жамалда, Ведажанаькъан Ахьмад, Маькенаькъан Асхьаб, Пхьилекьонгий Махьмад-Салид, Гьагенаькъан Гирихан, Овшанаькъан Султан-Хьамид, Кхоартой Мурад, Вешкаранаькъан Мухьмад, Iарчакханаькъан Тухан, МутаIаланаькъан Мухьмад, Албохчанаькъан Муса, Угурчанаькъан Азматири, Iахилганаькъан Михаил, кхь дуккхабараш. Берригаш бийца варгвац. Иштта, йоазанхо волаш, ший кхоллама никь дIаболабаьча Айдаркхий Закречун никь а шолхабоал, бакьда тIехьагIа ший вахар кепайоазонна хетаду цо, литература кIезигагIа кьа а хьегаш.

ХIанз кхолламах санна цун вахара наькъах а массехк дош аьлча нийса хургда аьнна хет сона.

Лакхе белгалдаьккха ма хиллара, Айдаркхий Закре ваь хиннав 1924 шера. Цун нана Мае Моамаш нагахьа мара ца хулача тайпара кхел йолаш саг хиннай. Моамаша нана ийс веший йиша хиннай, уж ийссе воша вала а венна, иштта да а венна, маьре яхача цьха йиIиг (Моамаш) юсаш, мар а венна хиннав цун. Олаш ма хиллара, цкъа дIакхийтга ког ийсаза дIакхет. Цу тайпара саготонаш нийсвенна хиннай цу кхалсага вахаре. Цу цаI мара йоацача йиIигах, маьре яхача, беркат хьадаьннад. Аьце Айдаркхийна ши воIи кхо йоIи даьд цо: Лемка, АсмаI, Закре, Иийса, Аьсет. Таханарча дийнахьа, цьхан Аьсетгара дIа мел ийккхараш боацаш ба. ХIаьта Аьсет дика йовзаш я Долакха-Юрта меттел, ерригача Наьсарен кхале а. 1938 шера яь из шоай юртарча Кхоартошка маьре я. Цигарча библиотеке, цул тIехьагIа юртсовета секретарь йолаш болх баьб цо цIихезача юристаца Iарпенаькъан Хьажбикарца. Из юртда хиннав цу заман чухьа Долакха-Юрта. ДIахо Аьсетах шийх хул цу юртIа доал деш йола саг. 5-6 шера из болх лелаш, дуккха дика хIамаш ду цо, наьха вахара хьалаш атгача даха, тоаде гIерташ. Цкъа телевидене ше кьамал деш; халонаш нийсшелча, сай воккхагIа волча вешийца дагайоалар со, аьлар Аьсета. Цо иштта виьцар вар Айдаркхий Закре.

Цар наьначул аттагIа кхелвахар долаш хиннавац да Аьце Айдаркьа а. Хьалхарча арIагIа цо дакъа лавцад эрсий-японций тIема юкье, цул тIехьагIа Деникина бIу Долакха-Юрта тIагIертача, эггара хьалха цунна духьалъэтгача кьонахех цаI хиннав бувцача дезала да. Цул совгIа, Орджоникидзе Сергойна уллув лийнначарех а хиннав из. Ший даьда вувцаш, Раяс аьлар, цIи тIатеха денна тур хиннад цун, Граждански тIем тIа майрал-денал гойтарах, амма вай Сибре дигача хана, дайна дIадаьнна из,

тахан кородоагача дац.

Мохк бохабечна хана, Закре кхийна-нийсвенна зламига саг хиннав, 20 шу даьнна. Арабоахача дийнахьа балха гүлакхаца дувзадenna, Ачалкхе почта ийца ваха, цага хиннавац Айдаркьа. Из, цигара хьа а лаьца, Иовахийта хиннав Казахстане. Вожаш, цун дезал, Долакха-Юртарга Юбигаб. Цу тайпара кьоаставаь хинна да, ший дезалах бларча шу даьлча мара д'акхийтта хиннавац. В'аший кьоастабаь нах, сиха а атта а корабеш хиннабац цига. Х'аьта д'аденна дехарах уж хьалаха дукха сагота хиннабац коменданташ а. Цу хьакъехьа яздаьд шоай дувцарашка, романашка кьаман йоазанхоша.

Юха вай цадаьхкачул т'ехьаг'а, й'аьххача хана кепайоазонца, нийсаг'а аьлча тайп-тайпарча газетий редакцешка кьахьегаш хул Закре й'аьххача хана. Иштга кьыдола, паччахьалкхен лоархаме балхаш деш а, хул из. Цу хьакъехьа а ший вахара берригача наькьа а цо дийцад ший кулгаца йоаязьяьча автобиография г'олла. Из еррига а цьха оаг'ув ах оаг'ув мара яц; цудухьа, лоац ца еш, ешаргья вай из: «Со, Доврбиканаькьан Айдаркьий Захар, ваьв 1924 шера, Н'П'АССР Наьсарен кхален Долакха-Юрта. Дай, кье боахкаш, ахархой хиннаб. Юртбоахаме коллективизаци йолаш, колхоза юкьебаха, цул т'ехьаг'а пенсе баххалца промышленноста даькье х'ама кхоллача моттигашка кьахьийгад.

1932 шергара 1939 шерга кхаччалца, со деша ваьг'ав хьамсарча юртарча йизза йоацача юкьерча ишколе, цига ворх' класс яккхай.

1939-42 шш. Буро т'ларча мах беча наьха советски техникуме ваьг'ав. Болх баьб колхозе.

1944-45 шш. Целиноградски областа Максимовски даьтта деча заводе бухгалтер хиннав.

1945-46 шш. Целиноградер-

ча областа г'ишлошьяра контро бухгалтер хиннав.

1946-49 шш. - Карагандерча ц'ермашина наькьа нарядчик, вагоний 2-ча даькьа хувцаш лелае д'аотгьяь латгача ц'ермашиний бригада кулгалхо.

1949-53 шш. Акмолинск-Павлодар ц'ермашина никъ беча 1-ча даькьа воккхаг'вола бухгалтер (СММ).

1953-57 шш. - Алма-Атерча «Кхерий майда» яхача санаторе бухгалтер.

1957-59 шш. - «Сердало» газета доалахьяра корреспондент, газета отдела кулгалхо. Шолжа-Г'ала.

1959-60 «Ленина байракх» яхача газета редакторалла хьожаву. Нохч-Г'алг'ай АССР, Наьсарен кхале.

1960-62 шш. Н'П'АССР облитопензор.

1962-1964. Первомайски кхалерча «Байракх» яхача, Шолжерча кхалений юкьарча «Кьахьегаме байракх» газетий редактор.

1964-65 - юртарча парткома секретара заместитель, Наьсаре.

1965-1973 - «Ленина никъ» газета редактор, г'и. Наьсаре.

1973-75 шш. - Наьсарен кхален халкьа т'ахьожаме комитетата председател.

1975-76 шш. - Наьсарерча сайранарча ишкола директор.

1977-79 шш. - «Сердало» газета отдела заведующи, Шолжа-Г'ала.

1979 ш. укх денга кхаччалца Наьсарен кхален ДОСААФа комитетата председател ва. Кхозза хийржав КПСС Наьсарен кхален бюро доакъашхолла, пхезза - кхален совета депутаталла.

Са совг'аташ: «Дика кьахьегарах» яха медаль. Из еннай В. Ленина 100 шу дизарча дувзадenna. Нохч-Г'алг'ай АССР Лакхехьарча Совета Президиума 2 грамота.

Дезал: сесаг - Доврбиканаькьан (Жандиганаькьан - I. С.)

Ахьмада Хадижат, т'хоца даха 5 бер, царех 4 дешаш да.

Суд яь хиннавац, бехктотхаме эза хиннавац.

Доврбиканаькьан З.

1985 шу, майгсела бетта 2-г'а ди».

Ше Наьсарерча «Ленина никъ» яхача газете болх баь ханаш дагалувцаш, 1997-ча шера наджоанцхой бетта 5-ча дийнахьа, «Наьсарен оаз» яхача газета т'а, «Наьсарен колхозочунгара» д'адоладenna, «Наьсарен оазага кхаччалца» яхача йоазон т'а цо яздаьд: «1958 шера вера со, «Ленина байракх» (Наьсарен кхален газет - I. С.) яхача газет редактор волаш. Юхьанца йиь оаг'ув йола из арадакхара г'улакх тоаде командировках вайтавар со, цул т'ехьаг'а даимленна вайтар. Кхы а ялх бутт баьлча, йаьдала болхлоша т'а а вийха, со раьза воаццаше а, цу балха т'а д'ач'оаг'ивир. Раьза х'ана вацар аьлча, эггара хьалха г'алий т'ларча вахарах кьаста везар са, цул совг'а, се д'алемача дикача нахах а воалар со, иштга йоацаш вусар Шолжа-Г'алий т'лара хала хьаенна хинна квартира.

Цу хана со балха вар, «Сердало» яхача республикански газета редакцен экономикан отдела керте латташ. Цигара болхлой барт болаш, цьхоаг'ло йолаш, дукхаг'ча даькье кагийча нахах латташ бар. Арахьа 13 шу даькьа цабаьхкача наха кхетадора мохк, дега боча моттигаш меттаотгае езилга; хьинарца кьахьеге волавелар х'ларавар ше-ший моттиге, цу даькье т'хо а - газета болхлой. Кердача моттиге журналистий тоаба шин сагах латташ яр, ала мегаргда, сол хьалха редактор хиннача Бизьянов Николай Васильевичахи, из х'анз бехктотхаме секретарь вар, Пхьаранаькьан Дахе Сулеймахи, вай мехкадахале укх газете а «Сердало» а болх беш хиннавар из.

Т'хоай доалахьяра типограф а яр т'ха, газета кепе еттарал совг'а, ахчанца оаг'ув хьал а лоацаш, бланкашта кепе а етташ, уж йоаржайора оаха. Болхлой а, хулаш дола зе а, хьашташ а - шедар юкьа дар т'ха, цу хана т'хох оалар «Ленина байракх» яхача газета издательство. Полиграфе кхоачам эсала бар: 4-5 тайпара доккхийча а кагийча а алапех латта кепайоазув. Болх беш газета кепе етта цьха машин, з'амаг'а йола бланкаш хьаю американски «тигелькаш» оала ши машин мара х'ама дацар. Таханарча хьалашка сатувсилга мара хилацар цу хана...»

Ха д'а мел йода дуккха х'ама хувдалу, типографе г'ирсаш а редакце кьахьеге нах а балхах дикаг'а кайоалаш, хьалашка латгача декхарех дикаг'а лоарх'абеш хул. Паччахьалкхено а парте а хьалашка увтадеш хиннача лоарх'амерча декхарех хиннад; экономика дег'айоалаяр, вахара хьалаш, культуран оаг'ув тоаяр, зуламаш а т'ехьадиса г'улакхаш а леладеча нахаца кьовсам лоттабар. Лоаца аьлча, тахан а журналисташта хьалашка

латтарел дукха эргаш хиннадац цу ханара декхараш. Бакьда журналистий лоарх'ам, сий, цар даь йоазош теркалдар кхыча, лакхарча боарам т'а хиннад. Иштга цар вахара хьаштий а дукхаг'а теркам беш хиннаб. Х'анзарча журналисташта е квартира е машин луц, зама ч'оаг'г'а эргаяьнна яле а, атта доацача хьалашка кьахьеге дезаш хул царех дуккхбараш. Со-се 20 шера наьха цага ваьхав, цул т'ехьаг'а кхы итт шера ц'енош хьадаь д'ачакхдаха в'ашт'ехьа ца долаш лел. Уж х'амаш хьалх'аг'а аттаг'а кьестадеш хиннад.

Х'аьта а Закречо доал деча редакце кьахьегаш, цун оаг'ув хьаллоацаш, г'ло деш, дика новкьостий болаш хьабоаг'аш хиннаб деша говзал йола нах. Царех хиннай й'аьххача хана цунца кьахьийга корректор Галай Лида, журналисташ Кьостой Муса, Муталаланаькьан Мухьмад, Албохчанаькьан Мухьмад, Гаьгенаькьан Гирихан, дикаг'а вола рабселькор хинна Саганаькьан Султан (т'ехьаг'а газета юртбоахаме отдела керте латташ кьахьег цо), вай цадаьхкачул т'ехьаг'а юртбоахаме отдела кулгалхо хинна Зангенаькьан Микаил (цхьан юкьа газета кертера редактор а хилар цох). Дикка г'ло деш хиннад редакцена, шоай йоазошта кепе етташ, ц'ихезача вай йоазанхоша Озанаькьан Салмана, Ведажанаькьан Ахьмада, Чакхенаькьан Са'ида, царех тарра кхычар.

Массехк шу хьалха «Села'ад» яхача берий журнала редакце Юхайша даг'аш, цун хиннача керттерча редактора Майсиганаькьан Саламхана аьлар, Закречоа партиний т'ахьожаме лаьрх'а, цун редакцена ривизи е вайтавар ше, аьнна.

- Йирий Ia т'аккха? - хаьттар аз.

- Йир, - аьлар Саламхана.

- Х'ама корадирий хьона? - хаьттар аз.

- Кхоачамбоацараш да-м дар цун, - аьлар Майсиганаькьанчо. - Д'аяздир аз долчча беса.

- Закречоа духьала каьхат яздыр Ia? - хаьттар аз цецваьнна, х'ана аьлча ерригача кхаленна ховра из ц'ена, балхах дика кхеташ, цох лоарх'авеш саг волга.

- Яздир, - аьлар соца кьамаьл даьча, цхьан хана ше а «Сердало» газета партотдела кулгалхо хиннача журналиста.

- Из мо волча сага духьала мишта яздаьд Ia? Ца а яздыр, йергвар-кх, - аьлар аз. Д'ахо т'ха шинне кьамаьл хоттадаланзар...

Газетера д'авахаьчул т'ехьаг'а, Закречо кьахьийгад Наьсарен кхален халкьа т'ахьожаме комитетата кулгалхо волаш. Из-м балха т'а лохвар мича хиннад, лакхвар ма хиннадий, сога хаьтгача. Кул ц'ена долаш хиннавецаре, из цига оттавергвоацилга кхетаде хала дац, аьнна, хет сона. Цига цунна денна хиннад наькх т'а доалладу «Халкьа т'ахьожаме 50 шу» яха хьарак. Цул т'ехьаг'а «Сердало» газетата юртбоахаме отдела а, Наьса-

рен ДОСААФ оалача цхьанкхетара а керте лаятгав из. РОСТО оал цох тахан. Цига кьахьегаш волаш цунна енна РОСТО Керттерча Совета эггара хьалхара кхозза Советски Союза Турпал хиннача А. И. Покрышкина майдилг. Т'ехьаьра цо болх баь моттиг хиннай Наьсарера пенсионни ганз, цига т'ахьожаме-ревизионни отдела кулгалхо хиннав вай мехкахо. Дика кьахьегарца белгалваьнна хиннав из цига а. Россепенсионни ганза кулгалхо хиннача М.Ю. Зурабовс баркал кхайкадаь хиннад цунна 2002 шера, йаьржа хий денача хана г'ло дарахи, боккхаг'ичар ноахалий сий деш хиларахи. 2004 шера «ПФР сийдола болхло» яха ц'и енна хиннай, «ПФР сий долча болхлой книжка т'а д'а а язвеш». Цун ваь ди долаш, Москверча пенсионни ганза урхаллера нах баькка хиннаб совг'ата пхьарсах доалладу дошо сахьат, телевизор яьхаш, цу хана еннаяр Закречоа лакхе хьоахьяь эза ц'и.

Доврбиканаькьан Закре хиннав СССР журналистий Союза доакъашхо, кьахьегаме ветеран. Лакхара экономически дешар дийша а хиннав из хьинар дола саг. Иштга цо якккха хиннай Дона-т'ларча-Ростовера партиний ишкол.

Т'ехьарча хана дика могаш воацаш ха яккхай цо, дега латкьаш хиннав из. Доврбиканаькьан Закре кхалх 2004 шера. Балха г'улакха Москве вахача цунца кьахьийгача Батыжанаькьан сагага хаьтгад к'алхарчар, Айдаркьий Закре фу деш ва, аьнна. Из кхелхалга д'ахайча, цигарча пенсионни урхаллен болхлоша, цун сий деш, из дагаллоацаш, йист ца хулаш, минот якккха хиннай, йоаха.

Ше дика саг хиларах тарра, дика дезала да а хиннав из. Цун фусам-нана я Наьсар-Кертера Жандиганаькьан Ахьмада Хадижат. Ший мар санна хьанала саг я из а. Наьсарен кхален тайп-тайпарча дарбанчешка 42 шера медийша йолаш кьахьийгад цо. Карарча хана пенсе яха, сало'аш я Ахьмада Хадижат. Закре дика саг хилара тешал ду цьхаькка белгало гучайоал укхазе. Маьре еначул т'ехьаг'а, ший фусам-наьнага дешийгад цо, Дошлакьий-Юрта (Крепосте) хиннача медийжарий курсашка. Цар дезале хиннад ялх бер: Мухьмад, Ахьмад, Бембулат, Зина, Рая, Фатима. Хала хете а, к'аьнкаш тахан боацаш ба. Ахьмада Хадижат а цун кхо йо'а могаш-маьрша, нахаца тарлуш, йимерза болаш бахаш ба, шоай даь сий лакха лоаттадеш.

Д'ахо д'айодача хана а, цьха дагавийха йергвац аьнна хет сона Доврбиканаькьан Закре - йоазанхо, журналист, паччахьалкхен йаьдала болхло, дика саг. Цун вахарах а кхолламах а дувцаш дола йоазош, каьхаташ, газеташ, паччахьалкхено цунна тийнна совг'аташ довзийташ йола моттигаш мехктотхаме музее а хила эза аьнна хет сона. Уж наькаьргья вай кьонача ноахала, масал эца дукха х'ама хилар баьхан долаш.

14 ДОКУМЕНТЫ

ИЗВЕЩЕНИЕ

о проведении повторных торгов в электронной форме по продаже арестованного имущества

1. Организатор аукциона, продавец: Территориальное управление Федерального агентства по управлению государственным имуществом в Республике Ингушетия (далее — ТУ Росимущества в РИ, Организатор торгов).

2. Форма аукциона: аукцион в электронной форме, открытый по составу участников и по форме подачи предложений о цене имущества (далее — аукцион, торги).

3. Место проведения аукциона: аукцион проводится на электронной торговой площадке «Сбер А» (АО «Сбербанк - АСТ»), в сети Интернет по адресу www.utp.sberbank-ast.ru (далее — ЭТП «Сбербанк - АСТ», ЭТП).

4. Дата и время начала приема заявок на участие в аукционе — 17 мая 2024 г. с 09:00 по московскому времени.

5. Дата окончания приема заявок на участие в аукционе — 5 июня 2024 г. до 17:00 по московскому времени.

6. Время и место приема заявок - заявки подаются круглосуточно в период с начала приема заявок до окончания приема заявок через электронную торговую площадку «Сбербанк - АСТ» в соответствии с порядком, указанным в настоящем извещении, размещенном на официальном сайте Российской Федерации для размещения информации о проведении торгов (www.torgi.gov.ru), и на сайте ЭТП «Сбербанк - АСТ», а также в соответствии с регламентом ЭТП «Сбербанк - АСТ».

7. Дата, время и место подведения итогов приема заявок на участие в торгах — 6 июня 2024 г. в 10:00 по московскому времени по адресу: Республика Ингушетия, г. Назрань, ул. Победы, д. 3.

8. Дата, время и место проведения торгов (подведения итогов торгов) — 10 июня 2024 г. в 10:00 по московскому времени на ЭТП «Сбербанк - АСТ».

9. Правовое основание для проведения торгов и правовое регулирование:

Настоящий аукцион проводится в соответствии с положениями Гражданского кодекса Российской Федерации, Федерального законом от 16 июля 1998 г. № 102-ФЗ «Об ипотеке (залоге недвижимости)» и иными нормативными правовыми актами Российской Федерации, а также регламентом электронной торговой площадки, размещенным на сайте www.utp.sberbank-ast.ru в подразделах «Информация», «Регламент работы УТП», «Инструкции», «Информация по ТС», «Регламент ТС», «Инструкции по работе в ТС», иными локальными документами ЭТП.

II. Сведения о выставленном на торги имуществе:

Лот №1: заложенное недвижимое имущество должника Базоркиной Д.И.: жилой дом, общая площадь 218,2 кв.м., кадастровый номер 06:03:0100003:2173 и земельный участок площадью 504 кв.м., кадастровый номер 06:03:0100003:998. Место нахождения имущества - Республика Ингушетия, г. Карабулак, ул. Осканова, д.109. Начальная цена продажи - 1 562 640 (один миллион пятьсот шестьдесят две тысячи шестьсот сорок) руб. 00 коп. без учета НДС. Сумма задатка - 70 000 (семьдесят тысяч) руб. Шаг аукциона - 10 000 (десять тысяч) руб.

Основание для продажи - постановление судебного пристава исполнителя ОСП г. Назрань УФССП России по Республике Ингушетия Хампиева А.А. от 24.04.2024 г. № 06017/24/172639.

Осмотр имущества по предварительной договоренности с судебным приставом исполнителем ОСП г. Назрань УФССП России по Республике Ингушетия Хампиевым А.А. по адресу: РИ, г. Назрань, ул. Московская, 13, стр. А и (или) по тел. 8(8734) 55-19-75.

III. Общие условия:

- внести задаток на счет, указанный в настоящем информационном сообщении;

- в установленном порядке подать заявку (заявление) по форме, представленной в приложении к настоящему информационному сообщению с приложением пакета документов:

- **Заявление на участие в аукционе должно содержать следующие сведения:**

- для юридических лиц: фирменное наименование (наименование), сведения об организационно - правовой форме, о месте нахождения, почтовый адрес, банковские реквизиты;

- для индивидуальных предпринимателей: фамилия, имя, отчество (если имеется), паспортные данные, адрес места жительства, банковские реквизиты;

- для физических лиц: фамилия, имя, отчество (если имеется), паспортные данные, адрес места жительства, банковские реквизиты.

- **В состав заявки входят следующие документы:**

- для юридических лиц: заявление на участие в торгах; полученную не ранее чем за шесть месяцев до даты размещения на официальном сайте торгов извещения о проведении аукциона выписку из единого государственного реестра юридических лиц или нотариально заверенную копию такой выписки; заверенные копии учредительных документов заявителя; письменное решение соответствующего органа управления заявителя, разрешающее приобретение имущества, если это необходимо в соответствии с учредительными документами; документ, подтверждающий полномочия лица на осуществление действий от имени заявителя; заявление об отсутствии решения о ликвидации заявителя - юридического лица, об отсутствии решения арбитражного суда о признании заявителя - юридического лица банкротом и об открытии конкурсного производства, об отсутствии решения о приостановлении деятельности заявителя в порядке, предусмотренном законом; документ, подтверждающий статус юридического лица (для нерезидентов РФ); декларация о соответствии требованиям п. 5 ст. 449.1 ГК РФ (в письменном виде, в свободной форме);

- для индивидуальных предпринимателей: заявление на участие в торгах; полученную не ранее чем за шесть месяцев до даты размещения на официальном сайте торгов извещения о проведении аукциона выписку из единого государственного реестра индивидуальных предпринимателей; нотариально заверенная доверенность на лицо, уполномоченное действовать от имени заявителя; заявление об отсутствии решения арбитражного суда о признании заявителя - индивидуального предпринимателя банкротом и об открытии конкурсного производства, об отсутствии решения о приостановлении деятельности заявителя в порядке, предусмотренном законом; декларация о соответствии требованиям п. 5 ст. 449.1 ГК РФ;

- для физических лиц: заявление на участие в торгах; копия паспорта заявителя (все листы); нотариально заверенная доверенность представителя физического лица; декларация о соответствии требованиям п. 5 ст. 449.1 ГК РФ;

- для иностранных граждан и иностранных юридических лиц: заявление на участие в торгах; надлежащим образом заверенный перевод на русский язык документов о государственной регистрации юридического лица или физического лица в качестве индивидуального предпринимателя в соответствующем государстве и документов, удостоверяющих личность физического лица; нотариально заверенная доверенность представителя физического лица; декларация о соответствии требованиям п. 5 ст. 449.1 ГК РФ. Согласно п. 5 ст. 449.1 ГК РФ - в публичных торгах не могут участвовать должник, организация, на которые возложены оценка и реализация имущества должника, и работники указанных организаций, должностные лица органов государственной власти, органов местного самоуправления, чье участие в торгах может оказать влияние на условия и результаты торгов, а также члены семей соответствующих физических лиц.

- платежное поручение с отметкой банка. Опись представленных документов.

тов.

Указанные документы в части их оформления, заверения и содержания должны соответствовать требованиям законодательства Российской Федерации и настоящего извещения. Иностранные физические и юридические лица допускаются к участию в аукционе с соблюдением требований, установленных законодательством Российской Федерации.

Одно лицо имеет право подать только одну заявку. Заявки подаются, начиная с опубликованной даты начала приема заявок до даты окончания приема заявок, указанных в настоящем извещении.

Заявки, поступившие после истечения срока приема заявок, указанного в извещении, либо представленные без необходимых документов, либо поданные лицом, не уполномоченным претендентом на осуществление таких действий, Организатором торгов не принимаются.

Претендент не допускается к участию в торгах, если:

- представленные документы не подтверждают права претендента быть покупателем в соответствии с законодательством Российской Федерации;

- представлены не все документы в соответствии с перечнем, опубликованным в извещении, либо они оформлены ненадлежащим образом;

- заявка подана лицом, не уполномоченным претендентом на осуществление таких действий;

- не подтверждено поступление в установленный срок задатка на счет, указанный в договоре о задатке, в иных случаях действующего законодательства.

Обязанность доказать свое право на участие в аукционе лежит на претенденте.

Претендент приобретает статус участника торгов с момента оформления комиссией протокола о подведении итогов приема и регистрации заявок.

IV. Порядок внесения задатка:

2.1 Порядок внесения задатка:

Заявители обязаны внести задаток в необходимом размере до окончания приема заявок.

Задаток должен быть внесен в размере, указанном в извещении по реквизитам универсальной торговой платформы ЗАО «Сбербанк - АСТ»:

ПОЛУЧАТЕЛЬ: ЗАО «Сбербанк-АСТ»
ИНН: 7707308480, КПП: 770701001

Расчетный счет:

40702810300020038047,

БАНК ПОЛУЧАТЕЛЯ: ПАО «СБЕРБАНК РОССИИ» Г. МОСКВА, БИК: 044525225, корреспондентский счет: 30101810400000000225

В назначение платежа обязательно прописать: «Перечисление денежных средств в качестве задатка (ИНН плательщика), лот №__, извещение №__».

Условия, указанные в извещении, являются условиями публичной оферты в соответствии со статьей 437 Гражданского кодекса Российской Федерации. Подача претендентом заявки и перечисление задатка на счет являются акцептом такой оферты, и договор о задатке считается заключенным в установленном порядке.

Денежные средства, перечисленные за участие в аукционе третьим лицом, не зачисляются.

V. Порядок возврата и удержания задатка:

3.1 Денежные средства, внесенные в качестве задатка на участие в аукционе победителем торгов, зачисляются в качестве оплаты покупной цены имущества. При неперечислении покупателем покупной цены в срок, он считается уклонившимся от заключения договора. В случае уклонения победителя аукциона от заключения договора задаток не возвращается.

Возврат задатка осуществляется универсальной торговой платформой ЗАО «Сбербанк - АСТ» в соответствии с регламентами универсальной торговой платформы ЗАО «Сбербанк - АСТ» и торговой секции «Приватизация, аренда и продажа прав», размещенными на сайте <http://utp.sberbank-ast.ru/> в разделе «Универсальная торговая площад-

ка» и в подразделе «Информация по ТС» раздела «Продажи» - «Приватизация, аренда и продажа прав» соответственно, и иными нормативными документами универсальной торговой платформы.

VI. Прочие условия:

Информация о торгах размещена на официальном сайте Российской Федерации www.torgi.gov.ru в сети Интернет, на сайте www.rosim.ru.

Ознакомиться с проектом договора купли - продажи заинтересованные лица могут на сайтах <http://utp.sberbank-ast.ru/>, а также в рабочие дни с 10.00 до 16.00 по адресу организатора торгов: Республика Ингушетия, г. Назрань, ул. Победы, д. 3. Контактное лицо Организатора торгов: Беков Хамзат Юсупович, тел. (8732) 22-61-72.

Победителем торгов признается участник, предложивший наиболее высокую цену. Победитель торгов уплачивает Организатору торгов сумму покупки за вычетом ранее внесенного задатка в течение 5 рабочих дней с момента подписания обеими сторонами Протокола на счет:

Получатель: Территориальное управление Федерального агентства по управлению государственным имуществом в Республике Ингушетия;

- лицевой счет для учета операций со средствами, поступающими во временное распоряжение - 05141A26680;

ИНН - 0608014952; КПП - 060801001.

Расчетный счет:

03212643000000011400;

Кор/счет: 40102810345370000027;

Банк получателя: ОТДЕЛЕНИЕ - НБ РЕСПУБЛИКА ИНГУШЕТИЯ//УФК по Республике Ингушетия г.Магас; БИК: 012618001; ОКПО: 15073973; ОКТМО: 26706000001; ОГРН: 1100608000646; код НПА: 0014.

Организатор торгов заключает с победителем торгов договор купли - продажи не ранее чем через десять дней со дня подписания протокола о результатах торгов. Этот договор и протокол о результатах публичных торгов являются основанием для внесения необходимых сведений в Единый государственный реестр недвижимости.

Договоры купли - продажи на доли в праве собственности по недвижимости и имуществу подлежат нотариальному удостоверению. Расходы по нотариальному удостоверению договора несет лицо, выигравшее торги.

Право собственности на имущество переходит к покупателю в порядке, установленном законодательством РФ. Расходы по оформлению права собственности возлагаются на покупателя.

Организатор торгов оставляет за собой право снять выставленное имущество с торгов по указанию судебного пристава - исполнителя. Все вопросы, касающиеся проведения аукциона, не нашедшие отражения в настоящем извещении, регулируются в соответствии с законодательством Российской Федерации.

Организатор торгов сведениями о зарегистрированных в жилом помещении лицах / информацией о задолженности должника по взносам на капитальный ремонт не располагает (судебным приставом - исполнителем не предоставлены).

Согласно ст. 35 п. 3 Семейного кодекса Российской Федерации от 29.12.1995 № 223-ФЗ, ст. 26,28 Федерального закона от 13.07.2015 № 218-ФЗ «О государственной регистрации недвижимости» победитель торгов в день подписания Договора купли - продажи, Акта приема - передачи необходимо предоставить нотариально удостоверенное согласие супруга (и).

Согласно п. 6 ст. 57 ФЗ от 16.07.1998 № 102-ФЗ (ред. от 02.08.2019) «Об ипотеке (залоге недвижимости)» выигравшим публичные торги признается лицо, предложившее на публичных торгах наиболее высокую цену за продаваемое имущество. Это лицо и организатор публичных торгов подписывают в день их проведения протокол о результатах публичных торгов. Уклонение кого-либо из них от подписания протокола влечет последствия, предусмотренные пунктом 5 статьи 448 Гражданского кодекса Российской Федерации.

Иаьдало хьадаьха наьха боахамцара хламаш электронни хьисапе дохка оттадарак бола хоам

1.Тяьрг ер, дохарко: Палгйай Республице Гюлла йола паччахьалкхен доалахьен кулгал ду федеральни агенствон моттигера урхалле (длахо – ГПР Росдоалахьен ТУ, тяьрг ер).

2.Тяьрга кеп: электронни хьисапе еш я тяьрг, из йийлла я ший доакъаш-хошта а дохка оттадаьча хламай маьхах долча дешашта а (длахо – тяьрг, дохар).

3.Тяьрг длаьхош йола моттиг: электронни хьисапе еш я тяьрг «Сбер А» (АО «Сбербанк-АСТ») яхача мах беча майдан тла, интернет чухьа укх адрессах www.utp.sberbank-ast.ru (длахо – ЭТП «Сбербанк – АСТ», ЭТП).

4.Тяьрга юкье дакъа лаца ловраш длаьзбу ди, ха – 2024 ш. майгсела бетта 17 ди, московски хана 09:00 сахьат даьлча.

5.Тяьрга юкье дакъа лоацараш длаьзбар чакхдоал – 2024 ш. аьтинга бетта 5 дийнахьа, московски хана 18:00 сахьат даьлча.

6. Даьха лоацараш длаьзбу ха а моттига – длаьзбала йиш я из дладоладаьча дийнахьа денз чакхдоалача денга кхаччалца дийнахьа а бус а, электронни почтан «Сбербанк-АСТ» яхача мах беча майданга гюлла, тяьрг чакхъяккхара лаьрхла кхайкарал деча Российски Федераци лаьрххлача сайта тла (www.torgi.gov.ru), иштта ЭТП «Сбербанк-АСТ» латгача укх хоам доладехарашка хьежжа, иштта ЭТП «Сбербанк-АСТ» оттадеча доазонашка хьежжа.

7. Тяьрга юкье дакъа лоацараш длаьзбара гулакх чакхдалара жамла ду ди, ха, моттиг – 2024 ш. аьтинга бетта 6 ди, московски хана 10:00 сахьат даьлча укх адрессах: Палгйай Республица, г. Наьсаре, Победа урам тлара 3 ца.

8. Тяьрг хургийола ди, ха, моттиг (тяьрга жамла дар) – 2024 ш. аьтинга бетта 10 ди, московски хана 10:00 сахьат даьлча ЭТП «Сбербанк-АСТ».

9.Тяьрг длаьхьара кийиле а бокьонаш лораяр а:

Ер тяьрг еш я Российски Федераци Граждански кодекса, 1998 ш. климарса бетгарча 16 ден №102-ФЗ йолча «Ипотеканна хетадаьча (боахам ланна оттабарах)» федеральни закону, Российски Федераци кхьича боарама каьхаташа, электронни майдан доазонаша дладехарашка хьежжа, уь го йиш я www.utp.sberbank-ast.ru сайта бе-беча доакъошка гюлла: «Хоамаш», «УТП балха доазонаш», «Инструкцеш», «ТС Гюлла дола хоамаш», «ТС хана доазонаш», «ТС балхах йола инструкцеш», иштта ЭТП дувзаденача кхьича каьхаташка гюлла.

II.Тяьрге йохка оттаьча хламаеш бола хоам

№ 1 йола лот: декхар доаллача Базорканакъбан Д. И. боахам: нах баха ца, юкьара доккхал 218, 2 кв. м., кадастрови номер 06:03:0100003:2173; лаятан даьха, юкьара доккхал 504 кв.м., кадастрови номер 06:03:0100003:998. Боахам бола моттиг – Палгйай Республица, Илдарха-Гала, Осканакъбан урам 109 ца. Юхьанцара бокхара мах – 1 562 640 (цхьа миллион пхи бляь кховзткъа ший эзар ялх бляь шовзткъа) сом, 00 кеп., НДС доаккхар доацаш. Ланна лу ахча – 70 000 кховзткъа итт эзар) сом. Тяьрга гла: 10 000 (итт эзар) сом. Йохка бокьо луш дола каьхат – Палгйай Республице Гюлла йолча Россе Наьсарен кхален ОСП УФССП суда пирстопа Хампенакъбан А. А. 24. 04. 2024 ш. №06017/24/172639 йола соцам.

Боахамга хьажар хургда Палгйай Республице Гюлла йолча Россе Наьсарен кхален ОСП УФССП суда пирстопаца Хампенакъбан А. А. хьалххе дага а баьнна, укх адрессах: ГПР, г. Наьсаре, Московски урам, 13, гшшо А е (иштта) укх тел. 8(8734)55-19-75.

III. Юкьара декхараш:

- укх хоам тла белгалъяьча чота тла ланна лу ахча Юдиллар;

- эшаш долча каьхаташца цхьана укх хоам доладехача тайпара, йоаггаш йола кеп йолаш, дехар (заявлени) дладалар;

Тяьрга юкье дакъа лоацачун дехар чулоацам хила беза:

- юридически викалашта: фирмени ции (цйи), кечвалара бокьонах дола хоамаш, вола моттиг, почтацара адрес, банкера реквизиташ;

- шоашта болх беча нахагара: тайпан цйи, ший цйи, даь цйи (нагахьа санна яле), паспорта йоазув, вахачара адрес, банкера реквизиташ;

- муьларерча нахагара: тайпан цйи, цйи, даь цйи (нагахьа яле), паспорта йоазув, вахача моттигера адрес, банкера реквизиташ.

Дехарца хила деза ер каьхаташ:

- юридически викалашта: Тяьрга юкье дакъа лацара дехар; тяьргаш бола хоам лаьрххлача сайта тла арабалале ялх беттал дукхагла йоацача хана юридически викал хиларах ца йолча паччахьалкхен реестрацарча каьхата тлара хьаяздаь йоазув е цу йоазон наториуса чоаггдаь копи; даьха лоацачун ше хьавовзийташ долча каьхатий чоаггдаь копеш; даьха лоацачун урхалленгара боахам эца бокьо луш дола йоазонца денна пурам, нагахьа санна эшаш хуле, ше вовзийтача каьхаташка хьежжа; даьха лоацачун церах венача сага викал хила бокьо луш дола каьхат; даьха лоацар – юридически викал юкьера даваккхара хьакъе хьа соцам боацилга бакъдеш йола заявлени; даьха лоацар – юридически викал таро йоацаш висарах юхавоаккхаш бола соцам боацилга а яхьебаьнна гулакх дладахьа дезаш цахилар а бакъдеш йола арбитражни суда дехар; законо дладехачунга хьежжа, даьха лоацаш вар юхавоаккхаш бола соцам боацилга бакъдеш йола заявлени; юридически викалаш дараж чоаггдеш дола каьхат (РФ боацача наха); РФ ГК 449.1 ст. 5 п. дладехарашка хьежжа оттаяь деклараци (кулгайоазонца ший лоламе кхелла);

- шоашта болх беча нахагара: Тяьрга юкье дакъа лацарах дола дехар; тяьргаш бола хоам лаьрххлача сайта тла арабалале ялх беттал дукхагла йоацача хана хьаденна ца йолча паччахьалкхен шоашта болх берий реестрацарча каьхата тлара хьаяздаь йоазув; нотариуса чоаггдаь, даьха лоацачун церах венача сага викал хила бокьо луш дола каьхат; даьха лоацар – шийна болх беш вола саг таро йоацаш висарах юхавоаккхаш бола соцам боацилга а яхьебаьнна гулакх дладахьа дезаш цахилар бакъдеш йола а арбитражни суда дехар; законо дладехача тайпара даьха лоацачун гулакх соцадеш бола соцам цахилар; РФ ГК 449.1 ст. 5 п. дладехарашка хьежжа оттаяь деклараци;

- муьларерча нахагара: Тяьрга юкье даьха лацарах дола дехар; даьха лоацачун паспорта копи (еррига оаглонаш); нотариуса чоаггдаь муьларерча сага ший церах даьха лаца бокьо луш дола тешал; РФ ГК 449.1 ст. 5 п. дладехарашка хьежжа оттаяь деклараци;

- доазол араьарча наха, доазол араьарча юридически викалашта: тяьрга юкье дакъа лацарах дола дехар; муьларерча саг вовзийташ дола а белгаларча паччахьалкхен законашка хьежжа чоаггдаь эрсий таржам дола паччахьалкхено юридически викал е муьларера саг шийна болх беш волга длаьзвар бакъдеш дола каьхаташ; даьха лоацача муьларерча сага церах венача сага викал хила бокьо луш дола каьхат; РФ ГК 449.1 ст. 5 п. дладехарашка хьежжа оттаяь деклараци; РФ ГК 449.1 ст. 5 п. яхачох – наха юкьерча цу тайпарча тяьрге даьха лаца йиш яц декхар доаллача сага, декхар хьаьрчачун боахама мах бе а бокха а тладиллача организацэ, цу организацэ болхлой, иаьдала балхаш тла

болча хьакимий, шоаш доал деча моттигий хьакимий, тяьрга латкъаш хила тарлу цар даьха лацар, цу тайпарча муьларерча наьха дезалий а бокьо яц цига даьха лаца.

- ахча дладаларах банкэ тешал ду каьхат. Хьачулуш долча дерригача каьхатий длаьздар.

Белгалдаьха каьхаташ шоай кечдарга а чулоацамга а диллача, Российски Федераци законаша, укх хоам а дладехача беса хила деза. Доазол араьара муьларера а юридически а нах тяьрга длаьзбуьт Российски Федераци законаша дладехача беса.

Цхьан сага бокьо я цхьа дехар хьачудала. Дехараш хьачулу укх хоам тла белгалдаьча, дехараш хьачудалара кеп те хача денгара денз дехараш хьаийдар соцадеча денга кхаччалца. Хоам тла белгалъяь из ха чакхъяьлча, хьачутела дехараш е диза доаца каьхаташ, е уж хьачудала бокьо йоацача сага хьачуденнараш тяьрг ечо хьаьцац.

Тяьрге хьатлаьвитац саг укх баьхенех:

- Российски Федераци законаша дладехача тайпара тяьрге даьха лаца бокьо йолаш хилара тешал ца хуле;

- каьхаташ укх хоам дладехача тайпара кийчдаьдеце, е уж хила ма доагггара дерригаш деце;

- дехар хьачуденнар тяьрге даьха лоацачо викал ваь саг ца хуле;

- ланна дола ахча чудалара бартчоаггало е кхьича законаша дладехача тайпара, ший ханнахьа ланна дола ахча хьачуденна воацар;

Тяьрге даьха лоацачун декхар да ше цунна юкье даьха лаца бокьо йолаш хилар хьахайта.

Тяьрга юкье даьха лоацаш вола саг хул цох, комиссе каьхат а оттадаь, дехараш длаьйца, длаьздар хилар бакъдича денз.

IV. Ланна ахча нийса длачулар:

Даьха лоацаш вар декхарийла ва дехараш длаьцар соцадехь, боагггача боарама ланна дола ахча длачудала.

Хьалххе длалу ахча хоам тла белгалбаьккхача боарама дладала деза, дукха дохараша-эцара гулакхаш леладеча ЗАО «Сбербанк-АСТ» церах:

ДЛАЭЦАР: ЗАО «Сбербанк – АСТ»
ИНН: 7707308480
КПП: 770701001

Ахча длалу чот:
40702810300020038047,

ДЛАЭЦАЧУН БАНК: ПАО «РОССЕ СБЕРБАНК» г. МОСКВА,
БИК: 044525225,
корреспондентски чот:
30101810400000000225

Длалу ахча лаьрхла да: «Ланна дола ахча дладахьийтар (дладохьийтачун ИНН), лот №__, хоам №__»

Белгалбаьккхача хоам, РФ Граждански кодекса 437 ст. дладехачунга хьежжа, ланна долча ахчанца бувзабенача бартчоаггало кийиле я.

Цу гулакха юкье кхоалагла лоархлача сага хьаьхожадаь ахча хьаьцац.

V. Ланна денна ахча юхадалара а соцадара а никь

3.1 Тяьрге котваьнначо, цига даьха лацар духьа, ланна юкьеди хьа хинна ахча эцача боахама маьхца дладоархлаш да. Нагахьа цо бизза мах ший ханнахьа дла ца лойя, из бартчоаггало тлара лорзагваьннарг лоархл. Котваьнна хиннар, бартчоаггало ца оттабеш, юхавоале, ланна денна ахча цунна юхалуц.

Ланна денна ахча юхадала дезар я бе-бе декхараш кхоачашду, мах бу гулакхаш леладеш йола ЗАО «Сбербанк-АСТ», из цо ду тайп-тайпара декхараш кхоачашду мах бара гулакхаш леладеш йола ЗАО «Сбербанк-АСТ», «Приватизаци яра, леладеш хлама хьаьцара а дохараша а никь» оалача мах бара даьха бокьонашка хьежжа, уж бокьонаш длаьзьяь я <http://utp.sberbank-ast.ru>/ яхача сайта «Тайп-тайпара мах бу майда» яхача даьха тла

а, «Дохкараш» - «Приватизаци яра, леладеш хлама хьаьцара а дохараша а никь» яхача даьха чудоаггача «Хоамаш ТС Гюлла» яхача ах даьха тла а, кхьидолча дукха оаглонаш йола мах бара бокьонаш лораяча каьхатий кийиле тла а.

VI. Кхьидола декхараш:

Тяьргаш бола хоам длаьзбар ба Российски Федераци лаьрххлача интернет-терча сайта тла www.torgi.gov.ru, интернет-сайта тла www.rosim.ru.

Эцара-дохкара бартчоаггалома проекта цунца бала бола нах хьажа мегарг-ба <http://utp.sberbank-ast.ru/> сайташка гюлла, хлаьта балха денешка 10. 00 сахьатагара 16.00 даллалца тяьрг ечар адрессах: Палгйай Республица, г. Наьсаре, Победа урам, 3 ца. Тяьрг ерий бувзам лоаттабу саг ва Беканакъбан Ювсапа Хьамзат, тел. (8732) 22-61-72.

Котваьнначо тяьрг длаьйхьачоа, шинна оаглоно каьхата калла кулг яздаь, балха пхи ди далале длалу эцача хламан мах, ланна денна хинна ахча тлара lo а даьккхе, укх чота тла длаьздохьийт из:

Длаьцар: Паччахьалкхено леладеш тоам болча хламашта доал деча Федеральни агенства Палгйай Республице Гюлла йола моттигера урхалле;

- цхьан юкьа доал де хьалу ахча Юдилла луш йола лицевой чот: 05141A26680;

ИНН - 0608014952; КПП - 060801001.
Ахча длалу чот:
03212643000000011400;

Кор/чот: 40102810345370000027;
Длаьцачун банк: ПАЛГЙАЙ РЕСПУБЛИКАН НБ ОТДЕЛЕНИ//Палгйай Республице Гюлла йолча УФК г. Магас; БИК: 012618001; ОКПО:15073973; ОКТМО:26706000001; ОГРН: 1100608000646; НПА код: 0014.

Тяьрге котваьнначо эцара мах длабеначул тлехьагла балха пхи ди далале, дохкачо цунца дохараша-эцара бартчоаггалома оттабу. Тяьргаш хьаьхичачунца бувзабенача из бартчоаггало а оттадаь каьхат а боахама цаь мара йоацача паччахьалкхен реестра юкье длаьзвара эшаш дола керттара баьхан да.

Цама доалахьа юкьа дохараша-эцара дола боахамца дувзаденача бартчоаггаломаш нотариальни хьисапе чоаггдаь хила деза. Цу гулакха бала беза мах лур ва тяьрге котваьннар.

Цунна караденна хлама ийчачо доаладерзадар РФ законо дладехача наькьаца хул. Из доаладерзадеш, каьхаташ кийчдеш хула зе ийчачо токх.

Тяьрг еш болчар шоашка ют, суда пирстопа амар лойя, тяьрге дохка оттадаь хлама ца дохкаш соцадара бокьо. Тяьрг ярца дувзаденача, укх юкье ца долхаш диса кхь мел дола дешаш, Российски Федераци законашка хьежжа кьестадеш хургда.

Тяьрг ечунна ховш дац нах бахача гшшлон чу длаьзвараш масса саг ва, декхарийла вахачунга ца геттара чоаггало тоадарах тладиса мел ахча доалл (уж хоамаш суда пирстопа-гулакх кхоачашдеш дозвийтадап).

Российски Федераци 29. 12. 1995 № 223-ФЗ йолча Дезала кодекса 35 ст. 3 п., 13.07. 2015 № 218-ФЗ Федеральни закона 26, 28 ст. «Паччахьалкхен боахам длаьзбара хьакъе хьа» яхачунга хьежжа, тяьрге котваьнначо ше эцара-дохкара Бартчоаггалома кал кулг яздеча дийнахьа сесага е маьра цу гулакха раьза хилара нотариусага Гюлла чоаггдаь тешал хьаьхокха деза.

«Ипотека хьакъе хьа (боахам ланна битар)» яхача 16. 07. 1998 №102-ФЗ (02.08. 2019 ред.) 57 ст. 6 п. яхачох, котваьннарг лоархл дохкача хламах эггара дукхагла мах бала кийча вар. Цу сага а тяьрг кийчъяьраша а цу дийнахьа а бухсоцаш хьаьхичачунца дувзаденача каьхата калла кулгаш язду. Цу шин оаглонаш цаь, каьхата кулг ца яздеш, юхайоале, Российски Федераци Граждански кодекса 448 статьяй 5 пункто дладехар кхоачашду.

ПАЛГЛАЙ РЕСПУБЛИКА

ЗАКОН

«Палггай Республика муниципальни районни городской округни моттигерча шевоалдара органишка, кхенза долча берни кхетаме боацача (шхан дьакхе кхетаме боацача) гражданий а доал дери Лунал дари Гулакхий цар бохонани дораяри хьакхьа йола комиссеш вшагайбожара, пачахьалкхен кьаьста полномочеш даяларах долча», Палггай Республика Закона и «Доал дари Лунал дари ларех долча» Палггай Республика Закона а хуцамаш юкьедаьара хьакхьа

Павийца Палггай Республика Халкьа Гуллама

2024 шера бекарга бетта 23 ди

Статья 1

«Палггай Республика муниципальни районни городской округни моттигерча шевоалдара органишка, кхенза долча берни а кхетаме боацача (шхан дьакхе кхетаме боацача) гражданий а доал дери Лунал дари Гулакхий цар бохонани дораяри хьакхьа йола комиссеш вшагайбожара, пачахьалкхен кьаьста полномочеш даяларах долча», 2010 шера ардара бетта 30 дийнахьарча, №45-РЗ йолча Палггай Республика Закона (газет «Сердало»), 2010 шера лайчылла бетта 9 ди; газет «Палггайче», 2011 шера ардара бетта 6 ди; Официальный бохон хоама интернет-портал (www.prgvo.gov.ru), 2015 шера аьтинга бетта 1 ди; интернет-газет «Палггайче», (www.gazetaingush.ru), 2022 шера бекарга бетта 28 ди) юкьехьа юбелгалбаь хуцам. 14 пункт укх редакце дла а язэш:

«14) пачахьалкхен хоам бара «Социальни сфере Цал йолча централизованни цифровой платформе», доал дери йоакхо ери учет делаяр.»

Статья 2

«Доал дари Лунал дари ларех долча», 2008 шера оаглой бетта 30 дийнахьарча, №35-РЗ йолча Палггай Республика Закона (газет «Сердало»), 2009 шера лажгоаьхой бетта 13 ди; 2010 шера лайчылла бетта 9 ди; газет «Палггайче», 2011 шера ардара бетта 6 ди; Официальный бохон хоама интернет-портал (www.prgvo.gov.ru), 2015 шера аьтинга бетта 1 ди; интернет-газет «Палггайче», (www.gazetaingush.ru), 2022 шера бекарга бетта 28 ди) юкьехьа юбелгалбаь хуцам. 14 пункт укх редакце дла а язэш:

«14) пачахьалкхен хоам бара «Социальни сфере Цал йолча централизованни цифровой платформе», доал дери йоакхо ери учет делаяр.»

Статья 3

Ер Закон ниташа чоаггаденна болх бе долалу, ер официально кепатехи кьаьста дийнахьа денз.

Палггай Республика Мехка

Исамаьтнэькан М.М.

г. Магас 2024 шера «3» ссгаз №19-РЗ

ПАЛГЛАЙ РЕСПУБЛИКА

ЗАКОН

«Палггай Республке фусам юкь-моттигаш дла-хьа нийсьярах долча», Палггай Республика Закона хуцамаш юкьедаьара хьакхьа

Статья 1

«Палггай Республке фусам юкь-моттигаш дла-хьа нийсьярах долча», 2006 шера тов бетта 27 дийнахьарча, №61-РЗ йолча Палггай Республика Закона (газет «Палггайче»), 2006 шера ардара бетта 3 ди; 2014 шера оаглой бетта 4 ди; Официальный бохон хоама интернет-портал (www.prgvo.gov.ru), 2018 шера саккура бетта 27 ди) юкьехьа юбелгалбаь хуцамаш:

1) 4 статьяй 21 даяька 5 пункте дешаш «нах чубаха ца хьалдара» хуца дешаша («сомий беша лавтан даька мел доаьар) нах чубаха ца хьалдара, кхоь е кхоь дукхагга бер дола гражданий а федеральни законо, Росейски Федераци Президентта указаша а Палггай Республика законша а белгалбаь кьаьста гражданий а»;

2) 5 статьяе: а) 2 даяька 1 пункт даяька юбелгалбаь редакце: «1) нах чубахача фусамий социальни найма договораш нанимателаш болча гражданий а нах чубаха фусамаш доаьаха йолчар, цар цаь мара йоана нах чубаха фусам тоае а е реконструкция е а пайдана ца хилча. Укх пункте белгалбаь фусамаш доаьаха йолчарни социальни найма договораш, нах чубаха фусамаш длаьу аргла йоаьаш, нагахьа санни федеральни законодательство оттаьла арглана нийса, цар доаьаха йола фусам е цу тайпара фусам чубола дукха квартиран йола ца тлаьташ дола лавтан даька, пачахьалкхен е муниципальни гулакханга зшаш хиларах длаьакхарах соаьм Пайица хилча, цу тайпара фусам даяьккара духьа»;

б) 12 даяька тлаьтохар де, юбелгалбаь чулоаьам болча предложеша: «Гражданий а йоанонца муька баьина хилча, уж бахачара моттигерча шевоалдара органа муниципальни образование соаьма, нах чубаха фусам аьлар могаду, нах бахача кьаьма пунктера, цу муниципальни образование дозонца»;

3) 8 статьяе: а) 5 пункте: «в) подпункте дешаш «Илман-педагогически кадран лажкьерча дешара организацие а Илман организацие а докторанташга» хуца дешаша «Илман а Илман-педагогически а кадранга»;

«д) подпункте дешаш «Цаька шхан ханачухь» хуца дешаша «Хара бетта», дешаш «Юрий уьрежене» хуца дешаша «Юрий организацие»;

б) 8 пункта «а» подпункте дешаша «уголовно-кьоачашдара система», Пехьа тлаьтохар де дешаша «Росейски Федераци низаьла кьоачашдара организацие»;

4) 19 статьяй 2 пункта «е» подпункте тлаьтохар де дешаша «Г о л аьша хиннача Севастопола вахархо» знак енна цаь, «Г о л аьша хиннача Сталинграда вахархо» знак енна нах».

Статья 2

Ер Закон ниташа чоаггаденна болх бе долалу, ер официально кепатехи нит ди чакхьаьипаца дийнахьа денз.

Палггай Республика Мехка

Исамаьтнэькан М.М.

г. Магас 2024 шера «3» ссгаз №11-РЗ

ОБЪЯВЛЕНИЯ

Утерянный аттестат №4256851, выданный СШ №1 г. Карабулак в 1999 г. на имя Нальгиевой Рамисы Абукаровны, считать недействительным.

Утерянный аттестат, выданный СОШ №2 с.п. Яндаре в 1983 г. на имя Цечоевой Мадины Магомед-Гиреевны, считать недействительным.

Утерянное удостоверение «О ветеранах» серии ВВН№178932, выданное в 2023 г. на имя Султыгова Магомеда Беслановича, считать недействительным.

Утерянный диплом серии ЦВ №508086, выданный Грозненским нефтяным колледжем в 1992 г. на имя Нагадиева Мурада Тугановича, считать недействительным.

Министерствос ший спортсменаш хьаллоац

Гаьгенаькан Марина

Физически культуран, спорта Министерствос ахчан совгаташ делар эллиной-румий латарых хиннача Россе хьалхале яккхара яхье котваьннача пхе спортсмена, яхаш, дийцар «Сердало» газетага цигарча болхлоша.

«Укх деношка, Палггайчен спорта министра Белхарой Руслана даька лоаьаш, саккура бутт чакхьоалаш,

эллиной-румий латарых Россе хьалхара моттигаш яхача, 16 шу далаьза болча спортсменашта лаьрххла дола цай дир. Из кхетаче длаьхош, баркал оалача кьаьташца белгалвир кулгалхочун церагга, ахчан совгаташ луш, Йовлой Иаддал-Малик, борза совгаташ даьха Налганаькан Ислам, Йовлой Иаддал», - аьлар Палггайчен спорта Министерствос. Иштга терко йоаьаш висанзар Йовлой Адам, Овшанаькан Хьам-

зат - уж цаккха ца хиннача тайпара гарга бар сатийсача моттиге кхача. Кьаьста Белхарой Руслана шийгара совгат делар латархой хьехамча волча Дошхьакьлой Ислама. Хьалха «Сердало» газето яздаьдар, Суздаьле 15 совгат даькхара яхьеаьлар мехка 62 моттигера 600 спортсмен, аьнна. Вай команда цига яхьяр воккхагга волча эллиной-румий латара тренерца Иарапханаькан Исламаца.

Ерригача Россе яхьашка толамаш даьхар вай дзюдоисташа

Гаьгенаькан Марина

«Магас» яхача спорта цаьга длаьйхьача ерригача Россе яхьашка, толамаш даьхар вай дзюдоисташа. Из хоам «Сердалога» бир спорта гулакхех йолча Министерствон зарбан болх лелаьбаша.

«Спорта воккха говзанч хиннача Пхьарчанаькан Мухьмада хетаяьяр из кхетаче. Россе 12 моттигера 139 спортсмен гуьвеннавар шоай низ длаьгойта. Тайп-тайпарча дозалах йола майдилгаш елар вай республикерча виь спортсмена.

73 кг дозал долча Кьамурзой Мухьмада дотув кхачьар. Кхоалаьга цаьга тлаь эьтараш - Пхьарчанаькан Имран, Угарчанаькан Сейт-Мухьмад. 81 кг ярашта юкье борза майдилг яккхар Цечой Ахьмада», - йоаьхьогарча хоама.

Вайцигара латархой кердача коталонга кийчлуш ба

Гаьгенаькан Марина

Палггайчен латархой юха а кийчлуш ба, спортивни яхьашка керда котало яккха. Укх деношка «Ади-Ахьмад» яхача спортивни клубе кийчо еш бар уж, Россе эл-

линой-румий латарых йолча команда чубоаьлаш, яхаш, дийцар «Сердало» газетага Палггай Республикан спортивни латара Федерацие. «Кийчо яра болх длаьху начал

долча бераша Подмосковьерча «Парамоново» оалача спортивни майдан тла. Хьехамча волаш, царца ва «Ади-Ахьмад» яхача Палггайчен клуба тренер Иарапханаькан Ислам», - йоаьхьоаь.